

MRF 2024.217

Planklagenævnets afgørelse af 26. september 2024, j.nr. 24/04211, 24/04214, 24/04215, 24/05140, 24/06878 og 24/06874

Ikke medhold i klage over bonuslokalplan for tre 149,9 m høje vindmøller øst for Broholm, da der ikke var grundlag for at tilsidesætte miljøvurderingen, herunder i forhold til påvirkningen af fugle beskyttet efter fuglebeskyttelsesdirektivets art. 4 og 5, eller vurderingen af påvirkningen af bilag IV-arter, idet VVM-tilladelsens vilkår om driftsstop ved lave vindhastigheder var egnet til at afværge drab og forstyrrelser af flagermus.

Svendborg Kommune vedtog den 27. februar 2024 endeligt lokalplan nr. 658, vindmøller øst for Broholm, med tilhørende miljørapport og meddelte den 8. marts 2024 VVM-tilladelse til projektet på grundlag af en miljøkonsekvensrapport. Lokalplanen og VVM-tilladelsen muliggjorde opstilling af tre vindmøller med en totalhøjde på 149,9 m samt tilhørende adgangsveje og tekniske anlæg inden for et ca. 2 ha stort område beliggende i kystnærhedszonen, ca. 2,7 km fra kysten. Lokalplanen var tillagt bonusvirkning i forhold til landzonetilladelse. Planvedtagelsen og miljøvurderingen blev påklaget af en række naboer til planområdet. VVM-tilladelsen blev ligeledes påklaget af omboende og af Danmarks Naturfredningsforenings lokalafdeling til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, der den 23. oktober 2024 (j.nr. 24/04218 m.fl.) stadfæstede tilladelsen (bringes senere på MRF). I forhold til planvedtagelsen gjorde klagerne navnlig gældende, at projektet ville medføre drab af flagermus og beskadigelse af deres yngle- og rasteområder, at projektet ville medføre negativ påvirkning af markfirben og padder, at miljørapporten ikke opfyldte kravene til miljøvurderingsloven, herunder med hensyn til fuglearter omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivet, at miljøvurderingslovens regler om høring ikke var overholdt, samt at lokalplanen var i strid med kommuneplanen og planlovens § 5 b, stk. 1, nr. 1, om planlægning i kystnærhedszonen. For så vidt angik påvirkningen af bilag IV-arter (flagermus, markfirben og padder) lagde Planklagenævnet bl.a. til grund, at såfremt en plan medførte drab af flagermus i strid med habitatdirektivets art. 12, stk. 1, litra a, og artsfredningsbekendtgørelsens § 10, forudsætter realiseringen af planen som udgangspunkt en dispensation fra Miljøstyrelsen efter bekendtgørelsens § 12. Nævnet bemærkede dog, at der i VE III-direktivet (2023/2413) og den såkaldte nødforordning (2022/2577) er fastsat bestemmelser, som skal bidrage til en fremskyndelse af udbredelsen af vedvarende energi, og at direktivet er implementeret

i bl.a. bekendtgørelse nr. 773 af 20. juni 2024 om kontaktpunkt, VE-tilladelsesprocessen og områder til fremme af VE, der trådte i kraft 1. juli 2024. Nævnet fremhævede i den forbindelse, at det af § 17, stk. 3, i den nævnte bekendtgørelse fremgår, at drab på eller forstyrrelse af bilag IV-arter ikke betragtes som forsætlig efter bl.a. artsfredningsbekendtgørelsens § 10, når der for et specifikt VE-projekt er fastsat passende afbødende foranstaltninger. I forhold til den konkrete sag konstaterede nævnet, at kommunen i relation til flagermus havde udført undersøgelser i 2019 og 2021, og at disse var foregået ved opsætning af flagermusdetektorer og håndholdt udstyr både sommer (yngleperiode) og efterår (ungetid og efterårstræk) under nætter, hvor vejrforholdene var mest optimale. Undersøgelserne viste forekomst af 9 flagermusarter. Af miljørapporten fremgik, at der ud fra et forsigtighedsprincip skulle gennemføres vindmøllestop fra solnedgang til solopgang ved lave vindhastigheder (under 5-6 m/s) i perioden 15. juli til 15. oktober. Det var endvidere vurderet, at møllerne ikke ville have en barriereeffekt, og at det i øvrigt ikke var nødvendigt at foretage undersøgelser i foråret, da beplantning medførte, at der ikke forekom såkaldte nøglehabitater i området. Samlet set var det derfor vurderet i miljørapporten, at yngle- og rasteområder for flagermus ikke blev beskadiget eller ødelagt, og at områdets økologiske funktionalitet for flagermus blev opretholdt. Et enstemmigt nævn fandt efter en gennemgang af kommunens undersøgelser og vurderinger, at kommunen havde haft et tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, at planerne ikke ville medføre ødelæggelse eller beskadigelse af den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for flagermus, og at der ikke var grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering. Nævnet fandt endvidere, at driftsstop generelt ved egnede til i relation til habitatdirektivets art. 12, stk. 1, litra a og d, og planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, at afværge drab af flagermus samt beskadigelse og ødelæggelse af

ynge- og rasteområder, og konstaterede, at der var indsat vilkår herom i VVM-tilladelsen til projektet. På den baggrund fandt nævnet tillige, at miljørapporten indeholdt tilstrækkelige oplysninger om påvirkningen af flagermus. Med hensyn til påvirkningen af markfirben og padder fandt nævnet også, at kommunen havde haft tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, at planerne ikke ville medføre ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- og rasteområder, og at der ikke var grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering, idet nævnet bl.a. fremhævede, at planområdet bestod af dyrkede landbrugsarealer, og at der ikke var registreret forekomst af arterne inden for planområdet. For så vidt angik projektets påvirkning af fugle bemærkede nævnet indledningsvis, at planområdet ikke var udpeget som Natura 2000-område, og at de nærmeste fuglebeskyttelsesområder lå ca. 8, 17 og 20 km fra planområdet. Nævnet fandt dog anledning til at vurdere påvirkningen af de af klagerne nævnte fugle i forhold til den generelle beskyttelse, som følger af fuglebeskyttelsesdirektivets regler. Dette omfattede dels en række arter oplyst på direktivets bilag I, herunder rød glente, dels en række arter, der ikke fremgik af bilag I, men som fortsat var omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets art. 5, jf. de forenede sager C-473/19 og C-474/19, Föreningen Skydda Skogen (**MRF 2021.35**), præmis 36. Nævnet bemærkede i den forbindelse, at det i forbindelse med en miljøvurdering af en plan efter omstændighederne skal inddrages, om realiseringen af planen vil medføre forringelser af levestederne for bilag I-fuglearter eller trækfuglearter, jf. fuglebeskyttelsesdirektivets art. 4, stk. 4, 2. pkt., eller forsætlige drab eller forstyrrelse af vilde fugle, jf. direktivets art. 5, uanset at det planlagte ikke ligger i nærheden af et fuglebeskyttelsesområde. Der skal dog være konkrete holdepunkter for, at de miljøvurderede planer kan påvirke en given fugleart, før kommunen efter miljøvurderingsloven er forpligtet til at foretage en vurdering af arten i en miljørapport. Nævnet præciserede i den forbindelse, at der ikke i planhabitatbekendtgørelsen eller andre danske regler er et forbud mod vedtagelse af planer, som kan have en påvirkning i strid med fuglebeskyttelsesdirektivets art. 4 eller 5, men at en realisering af planen i givet fald som udgangspunkt vil forudsætte dispensation fra

Miljøstyrelsen, jf. artsfredningsbekendtgørelsens § 9 og jagtlovens § 46, stk. 2, jf. dog § 17, stk. 3, i bekendtgørelse 773/2024. Efter en gennemgang af kommunens undersøgelser og vurderinger i den konkrete sag fandt nævnet, at kommunen havde tilvejebragt tilstrækkelige oplysninger om påvirkningen af fugle i området, og at der ikke var grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at realisering af planerne ikke ville medføre en væsentlig påvirkning af fugle i området. Nævnet lagde herved vægt på, at kommunen i miljørapporten havde inddraget konkrete data om fuglenes forekomst og aktivitet i og omkring planområdet, herunder ud fra registreringer i DOF-basen, og at der var foretaget konkrete besigtigelser i området med rovfugleundersøgelser særligt i forhold til rød glente. Kommunen havde desuden foretaget en vurdering af risikoen for kollision, fortrængning og barriereeffekt som følge af opstilling af vindmøllerne. Med hensyn til høringsprocessen fandt nævnet, at kommunen ikke havde været forpligtet til at gennemføre en ny offentlig høring som følge af tilretninger i miljørapporten eller efter planlovens § 27, stk. 2, da der var tale om mindre justeringer, som ikke havde ændret ved vurderingerne. Nævnet prøvede herefter en række indsigelser mod miljørapporten og fandt, at miljørapporten i tilstrækkeligt omfang redegjorde for forhold i relation til støj, skyggekast, landskabelig påvirkning, § 3-beskyttet natur, påvirkning af jord og vand fra miljøfarlige stoffer samt fauna. Nævnet fandt desuden, at miljørapporten i tilstrækkelig grad belyste rimelige alternativer, idet der ikke er pligt til at vurdere en helt anden placering af et påtænkt anlæg, ligesom kommunen havde kommenteret på de i høringssvarene foreslåede alternativer. Det var heller ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at opstillingsmønsteret for de tre vindmøller fremstod enkelt og let opfatteligt, jf. § 2, stk. 4, i bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller. Da nævnet heller ikke kunne give medhold i klagepunkterne om modstrid med kommuneplanen og planlovens § 5 b, stk. 1, nr. 1, om kystnærhedszonen, traf Planklagenævnet afgørelse om, at der ikke kunne gives medhold i klagerne over vedtagelsen af lokalplanen med tilhørende miljørapport.

Kommentar: Denne afgørelse fra Planklagenævnet er den første afgørelse, hvor Planklagenævnet har inddraget de lempede regler om fremgangsmåden mht. miljøvurderinger, Natura 2000-beskyttelse og beskyttelse af bilag IV-arter, som EU vedtog med ændringen af VE-direktivet (2018/2001) ved direktiv 2023/2413 (også betegnet VE III-direktivet), hvorfor afgørelsen giver anledning til en uddybende kommentar. For en udførlig gennemgang af ændringerne med VE III-direktivet henvises til specialeafhandlingen trykt i **MRF 2024C.8**. VE III-direktivet er ganske kompliceret, og dette gælder i særlig grad ændringerne af VVM-direktivet, SMV-direktivet, habitatdirektivet, fuglebeskyttelsesdirektivet og i øvrigt også vandrammedirektivet, som nu fremgår af VE-direktivets art. 15-16 f. Lidt forenklet går ændringerne ud på, at de hidtidige regler i SMV-direktivet om miljøvurdering af planer og habitatdirektivets regler om konsekvensvurdering af planer opretholdes uændret, jf. det ændrede VE-direktivs art. 15c, stk. 4, litra b, men således at medlemsstaterne forpligtes til inden for bestemte frister at vedtage planer, der udlægger tilstrækkelige arealer (såkaldte fremskyndelsesområder) til vedvarende energi for at sikre, at medlemsstaterne kan opfylde de mål for vedvarende energi, som direktivet fastsætter for de enkelte lande, jf. art. 15b og 15c. Forenklingen af processen skal efter direktivet ske i tilladelsesprocessen, således at det for VE-projekter inden for de arealer, der er udlagt efter art. 15b og 15c, er tilstrækkeligt med en VVM-screening, og der som udgangspunkt ikke stilles krav om en konsekvensvurdering af Natura 2000-områder. For bilag IV-arter er i direktivets art. 16b, stk. 2, indført en særlig (ikke læsevenlig) regel, hvor det bl.a. bestemmes:

”Når der kræves en miljøvurdering i henhold til [VVM-direktivet] eller [habitatdirektivet], gennemføres den efter en enkelt procedure, der samler alle relevante vurderinger af et givet projekt for vedvarende energi. Når en sådan miljøkonsekvensvurdering er påkrævet, afgiver den kompetente myndighed under hensyntagen til udvikleren af projektets oplysninger en udtalelse om omfanget og detaljeringsgraden af de oplysninger, som udvikleren af projektet skal medtage i miljøkonsekvensvurderingsrapporten, og dette omfang udvides ikke efterfølgende. Når der i et specifikt projekt for vedvarende energi er truffet passende afbødende foranstaltninger, betragtes drab på eller forstyrrelse af de arter, der er beskyttet i henhold til artikel 12, stk. 1, i [habitatdirektivet] og artikel 5 i [fuglebeskyttelsesdirektivet], ikke som værende forsætlig.” (fremhævet her)

Oversat til jævnt dansk er det efter art. 16b, stk. 2, muligt (og i et vist omfang påkrævet) at tillade bl.a. vindmølleparker i de udlagte fremskyndelsesområder, når der er truffet passende afbødende foranstaltninger, og dette fremgår af VVM-tilladelsen, hvormed VE III-direktivet lemper den beskyttelse af bilag IV-arter, der ellers følger af habitatdirektivet, som dette fortolkes af EU-Domstolen, jf. bl.a. de forenede sager C-473/19 og C-474/19, Föreningen Skydda Skogen (**MRF 2021.35**), og hvorefter en fravigelse af beskyttelsen efter habitatdirektivets art. 16 skal afklares forud for meddelelse af VVM-tilladelsen, jf. sag C-166/22, Hellfire Massy Residents Association (**MRF 2023.101**). Mens de seneste domme om sammenkædning af bilag IV-beskyttelsen med VVM-tilladelsen ikke ændres af VE III-direktivet (bortset fra kortere tidsfrister), indebærer VE III-direktivet en lempelse af forbuddet mod skadelig påvirkning i habitatdirektivets art. 12.

Problemet i relation til ovenstående sag om vindmøllerne ved Broholm er, at undtagelsen gælder for tilladelsesproceduren og ikke for planproceduren. Dette fremgår i øvrigt også af § 17, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 773 af 20. juni 2024 om kontaktpunkt, VE-tilladelsesprocessen og områder til fremme af VE, der afgrænser anvendelsesområdet for § 17, stk. 3, og lyder:

”Relevante myndigheder i tilladelsesprocessen skal anvende en enkelt procedure, der samler alle relevante vurderinger af et givet projekt, når der kræves en miljøkonsekvensvurdering efter miljøvurderingsloven og en habitatvurdering efter en af følgende bekendtgørelser: 1) Bekendtgø-

relse om konsekvensvurdering vedrørende internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter vedrørende projekter om etablering m.v. af el-produktionsanlæg og elforsyningsnet på havet. 2) Bekendtgørelse om administration af internationale naturbeskyttelsesområder og beskyttelse af visse arter ved videnskabelige undersøgelser, forundersøgelser, efterforskning og indvinding af kulbrinter, lagring i undergrunden, rørledninger, m.v. offshore. 3) Bekendtgørelse om administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter for så vidt angår kystbeskyttelsesforanstaltninger samt etablering og udvidelse af visse anlæg på søterritoriet. 4) Bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.” (fremhævet her)

Mens den anførte lempelse af beskyttelsen af bilag IV-arter således er relevant for VVM-tilladelsen, som Miljø- og Fødevarerklagenævnet den 23. oktober 2024 (j.nr. 24/04218 m.fl.) stadfæstede for det omhandlede vindmølleprojekt, er der ikke en tilsvarende regel for lokalplaner og bonuslokalplaner, da dette havde forudsat, at § 17, stk. 1, i bekendtgørelse 773/2024 også henviste til planhabitatbekendtgørelsen. Dette må være overset af Planklagenævnet, der i øvrigt tillige har overset, at bekendtgørelse 773/2024 efter ikrafttrædelsesreglen i § 26 kun gælder for ansøgninger fremsendt efter 1. juli 2024, hvorfor nævnets afgørelse også af denne grund er vanskelig at forene med regelgrundlaget.

Mere grundlæggende illustrerer sagen, at der fortsat er problemer med at indpasse VVM- og SMV-reglerne i planlovens system, hvor det i øvrigt må anses for uheldigt, at Planklagenævnet ikke i afgørelsen oplyser, at lokalplanen er tillagt bonusvirkning i forhold til landzonetilladelse. I dette lys skulle bonuslokalplanen have været vedtaget af kommunen samtidig med VVM-tilladelsen efter miljøvurderingslovens § 25, da det naturligvis ikke er muligt at begrunde en bonuslokalplan med afbødende foranstaltninger, som først fastlægges efterfølgende i VVM-tilladelsen. Derimod kunne Planklagenævnet allerede under de tidligere regler have stadfæstet bonuslokalplanen med bemærkning om, at afgørelsen ikke kan anvendes, før der i VVM-tilladelsen er taget stilling til, om der er gennemført tilstrækkelige afbødende foranstaltninger, med understregning af, at der med Planklagenævnets afgørelse alene er taget stilling til, om der kan meddeles landzonetilladelse til projektet. Det må dog medgives Planklagenævnet, at problemerne med at håndtere sammenhængen mellem planloven og VVM- og SMV-reglerne er besværliggjort af, at lovgiver har bestemt, at klager over planspørgsmålene skal afgøres af Planklagenævnet, mens klager over VVM-tilladelsen efter miljøvurderingslovens § 25 skal afgøres af Miljø- og Fødevarerklagenævnet, mens dette under det tidligere Natur- og Miljøklagenævn kunne afgøres i en samlet afgørelse.

Afgørelse i klagesag om Svendborg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 658 med tilhørende miljørapport

Sag: 24/04211, 24/04214, 24/04215, 24/05140, 24/06878, 24/06874

Dato: 26. september 2024

Svendborg Kommune vedtog den 27. februar 2024 endeligt lokalplan nr. 658, vindmøller øst for Broholm, med tilhørende miljørapport.

En række naboer til planområdet har klaget over planvedtagelsen og miljøvurderingen.

I denne afgørelse har Planklagenævnet behandlet følgende spørgsmål:

- Om reglerne om bilag IV-arter er overholdt i forhold til påvirkning af flagermus, markfirben og padde.
- Om proceduren er foregået i overensstemmelse med miljøvurderingslovens og planlovens regler om høring.
- Om miljøvurderingslovens minimumskrav til en miljøvurdering er opfyldt i forhold til påvirkningen af fugle, støj, skyggekast, opstillingsmønster, landskabelig påvirkning, beskyttet natur, farlige stoffer, alternativer og dyreliv i øvrigt.
- Om lokalplanen er i strid med kommuneplanen, jf. planlovens § 13, stk. 1, nr. 1.
- Om planlægningen er i overensstemmelse med planlovens § 5 b, stk. 1, nr. 1.

Planklagenævnet har ikke behandlet de øvrige klagepunkter i sagen.

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagerne over miljøvurderingen.

Planklagenævnet kan heller ikke give medhold i klagerne over den endelige vedtagelse af lokalplanen.

Det betyder, at lokalplanen med tilhørende miljørapport fortsat gælder.

Indhold

1. Sagens oplysninger. 5

1.1. Området og plangrundlaget 5

Området 5

Det vedtagne plangrundlag. 5

Kommuneplangrundlaget 6

1.2. Klagerne og bemærkninger hertil 6

2. Planklagenævnets bemærkninger og afgørelse. 6

2.1. Planklagenævnets behandling af sagen. 6

2.2. Planklagenævnets kompetence. 6

2.3. Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus, markfirben og padder) 7

2.3.1. Klagen. 7

2.3.2. Generelt om bilag IV-arter i forbindelse med miljøvurderinger og planvedtagelser 8

Særligt om flagermus og vindmøller 10

[Særligt om beskadigelse og yngle- og rasteområder 11](#)

[Krav til tilvejebringelsen af oplysninger om bilag IV-arter 13](#)

[2.3.3. Kommunens undersøgelser og vurderinger i forhold til flagermus 14](#)

[Flagermusundersøgelser 14](#)

[Lokalplanen. 15](#)

[Miljørapporten og miljøkonsekvensrapporten. 15](#)

[Sammenfattende redegørelse. 17](#)

[2.3.4. Kommunens undersøgelser og vurderinger i forhold til markfirben og padder 17](#)

[2.3.5. Planklagenævnets vurdering. 18](#)

[Flagermus. 18](#)

[Markfirben og padder 19](#)

[2.4. Påvirkningen af fugle. 20](#)

[2.4.1. Klagen. 20](#)

[2.4.2. Generelt om beskyttelsen af fugle. 21](#)

[2.4.3. Kommunens undersøgelser og vurderinger 22](#)

[Fugleundersøgelser 22](#)

[Miljørapporten. 22](#)

[Miljøkonsekvensrapporten. 24](#)

[2.4.4. Planklagenævnets vurdering. 24](#)

[2.5. Høringsprocessen. 26](#)

[2.5.1. Klagen. 26](#)

[2.5.2. Generelt om høringsprocessen. 26](#)

[Miljøvurderingsloven. 26](#)

[Planloven. 27](#)

[2.5.3. Planklagenævnets vurdering. 27](#)

[2.6. Kommunens miljøvurdering. 28](#)

[2.6.1. Miljøvurderingsloven generelt 28](#)

[2.6.2. Generelt om indhold af miljørapporten. 29](#)

[2.6.3. Støj fra vindmøller 29](#)

[Klagen. 29](#)

[Generelt om vurdering af vindmøllestøj i en miljørapport 30](#)

[Planklagenævnets vurdering. 30](#)

[2.6.4. Skyggekast 32](#)

[Klagen. 32](#)

[Generelt om skyggekast fra vindmøller 32](#)

[Planklagenævnets vurdering. 33](#)

[2.6.5. Opstillingsmønster 34](#)

[Klagen. 34](#)

[Generelt om opstillingsmønster 34](#)

[Planklagenævnets vurdering. 35](#)

[2.6.6. Landskabelig påvirkning. 36](#)

[Klagen. 36](#)

[Generelt om landskabelig påvirkning. 36](#)

[Planklagenævnets vurdering. 36](#)

[2.6.7. § 3-beskyttede områder 38](#)

[Klagen. 38](#)

[Generelt om § 3-områder 38](#)

[Planklagenævnets vurdering. 39](#)

[2.6.8. Farlige stoffer 39](#)

[Klagen. 39](#)

[Generelt om farlige stoffer 40](#)

[Kommunens vurdering i forhold til farlige stoffer 40](#)

[Planklagenævnets vurdering. 41](#)

[2.6.9. Alternativer 41](#)

[Klagen. 41](#)

[Generelt om alternativer 41](#)

[Planklagenævnets vurdering. 43](#)

[2.6.10. Dyreliv i øvrigt 44](#)

[Klagen. 44](#)

[Generelt om dyreliv. 44](#)

[Planklagenævnets vurdering. 44](#)

[2.7. Forholdet mellem planer 45](#)

[2.7.1. Klagen. 45](#)

[2.7.2. Generelt om forholdet mellem kommuneplan og lokalplan. 45](#)

[2.7.3. Generelt om ændringsforslag af kommuneplan. 45](#)

[2.7.4. Planklagenævnets vurdering. 46](#)

[2.8. Kystnærhedszonen. 46](#)

[2.8.1. Klagen. 46](#)

[2.8.2. Regler om kystnærhedszonen. 46](#)

2.8.3. Generelt om begrundelse for planlægning i kystnærhedszonen. 47

2.8.4. Planklagenævnets vurdering. 48

2.9. Forhold, som ikke behandles. 50

2.9.1. Klager over afgørelser, som ikke behandles. 50

2.9.2. Bekendtgørelse om støj fra vindmøller 50

2.9.3. anbefalinger fra Energi Fyn. 51

2.9.4. Medejerskab. 51

2.9.5. Manglende dispensationer 51

3. Afsluttende bemærkninger. 52

1. Sagens oplysninger

1.1. Området og plangrundlaget

Området

Sagen vedrører lokalplan nr. 658, vindmøller øst for Broholm.[1]

Planområdet ligger i landzone og udgør et areal på ca. 2 ha, der hidtil har været anvendt til landbrug. Sydvest for lokalplanområdet ligger Broholm Gods, som anvendes til hotel- og restaurantdrift, hestecenter mv.

Planområdet ligger inden for kystnærhedszonen, ca. 2,6-2,8 km fra kysten.

Tange Å løber vest for lokalplanområdet, hvor åen løber fra Broholm, forbi Hesselagergård og ud til kysten. Tange Å er beskyttet efter

naturbeskyttelseslovens § 3.[2] Derudover er der mindre § 3-vandhuller i nærområdet.

Området kan ses af Bilag 1 med billedmateriale sidst i denne afgørelse.

-

Det vedtagne plangrundlag

Lokalplanen muliggør opstilling af tre ens vindmøller med en totalhøjde på 149,9 m, en navhøjde på mellem 82-85 m og en rotordiameter på mellem 130-136 m. Derudover muliggør lokalplanen etablering af tilhørende adgangsveje samt tekniske anlæg, der er nødvendige for driften af vindmøllerne.

Vindmøllerne skal opstilles på en ret linje med en indbyrdes afstand på ca. 380 m. Det fremgår således af lokalplanens § 6.2, at vindmøllerne skal opstilles på en ret linje, med lige stor afstand imellem sig, og at den indbyrdes afstand mellem møllerne maksimalt må afvige med 5 %.

I forbindelse med planvedtagelsen er der udarbejdet:

- Miljørapport, april 2023
- Miljøkonsekvensrapport, april 2023
- Undersøgelse af forekomst af flagermus 2019 ved Broholm, januar 2020
- Undersøgelse af forekomst af flagermus 2021 ved Broholm, oktober 2021
- Rovfugleundersøgelse – Broholm Gods 2021, oktober 2021
- Notat vedr. bevaringsstatus for rød glente, 20. september 2022
- Rapport over observationer af rød glente ved Broholm 2022
- Kollisionsestimat for rød glente ved Broholm, 25. oktober 2022

Det fremgår af miljørapportens indledning (s. 19), at bygherren leverer miljøkonsekvensvurderingen for selve projektet, og at kommunen er ansvarlig for udarbejdelsen af kommuneplantillæg, lokalplan og miljøvurdering af disse.

Videre fremgår, at det forventes, at der vil være et stort overlap i miljøvurderingen af planerne og miljøkonsekvensrapporten for projektet, og at miljøkonsekvensrapporten vil være den mest detaljerede.

Kommuneplangrundlaget

Da lokalplanen blev vedtaget endeligt, gjaldt kommuneplan 2021-2033 for Svendborg Kommune.

1.2. Klagerne og bemærkninger hertil

Planklagenævnet har under sagens behandling modtaget de dokumenter vedrørende sagens indhold, der fremgår af Bilag 2 sidst i denne afgørelse.

Planklagenævnet modtog klagerne fra kommunen henholdsvis den 25. april 2024, 24. maj 2024 og 9. juli 2024.

Klagerne og de bemærkninger, der er modtaget i klagesagen, er alene kort gengivet i afgørelsen, men de er indgået i sagsbehandlingen i deres helhed.

Planklagenævnet har i forbindelse med klagesagerne modtaget en anmodning om at tillægge klagerne opsættende virkning.

Planklagenævnet traf den 5. juli 2024 afgørelse om ikke at tillægge klagerne opsættende virkning.

Der er desuden klaget over kommunens afgørelse om § 25-tilladelse til projektet. Sagen behandles af Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

2. Planklagenævnets bemærkninger og afgørelse

2.1. Planklagenævnets behandling af sagen

I sagens behandling har følgende medlemmer deltaget: Helle T. Anker (formand), Heidi Bank, Ulf Kjellerup, Thomas Klyver, Flemming D. Larsen, Jonas V. K. Nielsen, Henrik Stjernholm, Helle Søeberg, Keld K. Sørensen, Flemming Thornæs og Jan Woollhead.

2.2. Planklagenævnets kompetence

Afgørelser efter miljøvurderingsloven kan påklages efter de klageregler, der er fastsat i den lovgivning, som planen eller programmet er udarbejdet i henhold til, jf. § 48, stk. 1, i miljøvurderingsloven.[3]

Den plan, som denne sag vedrører, er udarbejdet i henhold til planloven, og overholdelsen af miljøvurderingslovens bestemmelser i forbindelse med planvedtagelsen kunne derfor påklages til Planklagenævnet.

Planklagenævnet kan tage stilling til retlige spørgsmål i forbindelse med en kommunes udarbejdelse af en plan, jf. § 58, stk. 1, nr. 3, i planloven.[4]

Retlige spørgsmål omfatter alle spørgsmål om lovligheden eller gyldigheden af truffne afgørelser, herunder fortolkning eller forståelse af lovbestemmelser samt overholdelse af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger.

Det er ikke et retligt spørgsmål, om en plans indhold er hensigtsmæssigt. Endvidere fastlægger miljøvurderingsloven ikke grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til procedurerne og indholdet af grundlaget for beslutningerne forud for vedtagelse af planer omfattet af loven. Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger følger af anden lovgivning.

2.3. Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus, markfirben og padder)

2.3.1. Klagen

Det fremgår af klagerne, at yngle- og rasteområder for flagermus vil blive beskadiget som følge af opstilling af vindmøller i området, ligesom den økologiske funktionalitet ikke kan opretholdes på samme niveau. Herudover anfører klagerne, at undersøgelserne for flagermus er utilstrækkelige, da undersøgelsen i 2021 er gennemført med færre detektorer end undersøgelserne i 2019, ligesom der ikke er lavet undersøgelser i det tidlige forår. Hertil anfører klagerne, at kommunen ikke har undersøgt om der er trækkende flagermus over planområdet.

Derudover anfører klagerne, at Broholm Slot i 2020 har fældet en række træer i nærheden af vindmøllerne, og at miljørapporten burde indeholde en vurdering af, hvorvidt dette område var et yngle- og rasteområde for flagermus inden fældningen.

Yderligere anfører klagerne, at et vilkår om driftsstop ved 5 m/s ikke er tilstrækkeligt til at afværge drab af flagermus. Der er i den forbindelse henvist til, at kommunen selv efter høringsperioden har ændret det oprindeligt fastsatte vilkår fra 5 m/s til 5-6 m/s. Klagerne anfører desuden, at kommunen ikke har vurderet, hvorvidt et driftsstop fra juli måned er en tilstrækkelig afværgeforanstaltning i forhold til trækkende flagermus over planområdet.

Klagerne anfører herudover, at markfirben vil blive udsat for en negativ påvirkning af støj og visuelle forstyrrelser af vindmøllerne, og at påvirkningen af stor vandsalamander desuden er vurderet forkert og utilstrækkelig i forhold til beskyttelseshensenerne. Hertil kommer, at der findes frøer i området.

2.3.2. Generelt om bilag IV-arter i forbindelse med miljøvurderinger og planvedtagelser

Der er i habitatdirektivet^[5] fastsat regler om beskyttelse af bestemte dyre- og plantearter (bilag IV-arter).

For dyrearter nævnt i habitatdirektivets bilag IV, litra a, er der bl.a. forbud mod forsætlig drab og forstyrrelse, jf. artikel 12, stk. 1, litra a og b. Forbuddet mod forsætlig forstyrrelse gælder særligt i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer. Der er desuden forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder, jf. artikel 12, stk. 1, litra d. Beskyttelsen er generel og vedrører ikke kun særligt udpegede områder. Beskyttelsen omfatter desuden både forsætlig og uforsætlig beskadigelse og ødelæggelse.

Alle arter af flagermus, markfirben og en række paddearter, herunder stor vandsalamander, er oplistet i habitatdirektivets bilag IV.

Habitatdirektivet er implementeret i dansk ret i flere regelsæt, bl.a. planhabitatbekendtgørelsen fra 2016.^[6]

Det følger af bekendtgørelsens § 7, stk. 2, at et planforslag ikke kan vedtages, hvis gennemførelse af planen kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra a. Vurderingen heraf skal fremgå af redegørelsen til planforslaget, jf. § 7, stk. 3, i bekendtgørelsen.

Bestemmelsen i § 7 kan dog fraviges i særlige tilfælde, såfremt betingelserne i bekendtgørelsens § 8 er opfyldt.

Der er ikke i planhabitatbekendtgørelsen krav om, at det forud for vedtagelse af planforslag skal sikres, at der ikke kan ske drab eller forstyrrelse af bilag IV-arter på en måde og i et omfang, der er i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a (forsætlig drab) eller artikel 12, stk. 1, litra b (forsætlig forstyrrelse). Disse dele af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, er i dansk ret gennemført ved en række umiddelbare forbud, hvor Miljøstyrelsen har kompetence til at meddele dispensation under særlige betingelser.

Dette er dog ikke ensbetydende med, at der ved vedtagelse af planer for anlæg mv., hvor der klart kan forudses drab eller forstyrrelse af bilag IV-arter, helt kan ses bort fra en sådan påvirkning. Dette må bl.a. ses i lyset af EU-domstolens praksis, hvor domstolen i relation til visse andre aktiviteter bl.a. har udtalt, at det ikke er afgørende, om formålet med den omhandlede aktivitet er at dræbe eller forstyrre arterne.[7] Domstolen lægger ligeledes vægt på, at sådanne aktiviteter planlægges og gennemføres på en sådan måde, at de ikke er i strid med de forbud, der fremgår af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a-c.[8] Det må dog bemærkes, at habitatdirektivets artikel 12 ikke på samme måde som habitatdirektivets artikel 6 foreskriver en egentlig forudgående vurdering i forbindelse med vedtagelse af planer eller meddelelse af tilladelser.

En miljøvurdering skal indeholde oplysninger om bl.a. den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på spørgsmål som den biologiske mangfoldighed, fauna og flora, jf. miljøvurderingslovens § 7, stk. 2, jf. bilag 1, litra f, og en miljøvurdering skal således også indeholde oplysninger herom, hvis gennemførelse af planen kan beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for bilag IV-arter.

Planklagenævnet finder som følge af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og b, at det i forbindelse med en miljøvurdering af en plan efter omstændighederne også skal inddrages, om realiseringen af planen vil medføre forsætlige drab af bilag IV-arter eller forsætlig forstyrrelse af sådanne arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer. Dette gælder uanset, at det planlagte ikke ligger i eller ved yngle- eller rasteområder eller et habitatområde med disse arter på udpegningsgrundlaget.

Med "forsætlig" menes ifølge EU-domstolen, at den, som forårsager drabet eller forstyrrelsen, har villet dræbe eller forstyrre en enhed af den beskyttede dyreart, eller i det mindste har accepteret muligheden for et sådant drab eller forstyrrelse.[9] Selvom EU-domstolen har knyttet sidstnævnte forudsætning til anlæg og aktiviteter, der har en klar kobling til drab eller forstyrrelse, herunder rydning af skov, kan det ikke udelukkes, at der også i forhold til vindmøller og andre anlæg, kan anses for at være en accept af muligheden for drab eller forstyrrelse. Domstolen har i øvrigt understreget, at forbuddet i artikel 12, stk. 1, litra a-c, ikke kun gælder, hvis der foreligger en risiko for, at artens bevaringsstatus påvirkes negativt.[10] Det er dog uklart, hvor stor en påvirkning, der skal til for at udløse forbuddet i artikel 12, stk. 1, litra a. Domstolen har således udtalt, at det bredere anvendelsesområde for artikel 12, stk. 1, litra d, til ikke-forsætlige handlinger er udtryk for, at yngle- og rasteområder tillægges en højere grad af beskyttelse mod beskadigelse eller ødelæggelse.[11]

Planklagenævnet finder i lyset af ovenstående, at en miljørapport for vindmøller, som opføres på et sted, hvor der kan forekomme flagermus, skal indeholde oplysninger om, hvorvidt der forventes at kunne forekomme drab af flagermus, jf. habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, og artsfredningsbekendtgørelsens § 10.[12]

Planklagenævnet bemærker i øvrigt, at hvis der er tale om, at planen medfører drab af flagermus på en måde og i et omfang, der kan være i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, og artsfredningsbekendtgørelsens § 10, forudsætter realiseringen af planen som udgangspunkt en dispensation fra Miljøstyrelsen, jf. artsfredningsbekendtgørelsens § 12.

Det bemærkes i denne sammenhæng, at der i VEIII-direktivet[13] og i den såkaldte nødforordning[14] er fastsat bestemmelser, som skal bidrage til en fremskyndelse af udbredelsen af vedvarende energi. VEIII-direktivet er implementeret i dansk ret ved bekendtgørelse nr. 773 af 20. juni 2024,[15] mens dele af nødforordningen er implementeret i dansk ret ved bekendtgørelse nr. 774 af 20. juni 2024.[16] Begge bekendtgørelser trådte i kraft 1. juli 2024.

Det fremgår af § 17, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 773 af 20. juni 2024, at drab på eller forstyrrelse af bilag IV-arter, ikke betragtes som forsættelig efter bl.a. naturbeskyttelseslovens § 29 a, stk. 1, jagt- og vildtforvaltningslovens § 7, og artsfredningsbekendtgørelsens §§ 4 og 10, stk. 1, nr. 1, når der for et specifikt VE-projekt er fastsat passende afbødende foranstaltninger.

Særligt om flagermus og vindmøller

Det fremgår af forvaltningsplan for flagermus, at det har vist sig, at vindmøllers roterende blade kan forårsage tab af flagermus, hvilket formentlig skyldes, at vindmøllernes tårne og blade tiltrækker store mængder af insekter, således at der på visse årstider kan forekomme store ansamlinger af insekter på og omkring vindmøllerne og insekterne tiltrækker flagermus. Man har observeret, at flagermusarter, der normalt flyver i lav højde, som f.eks. damflagermus og vandflagermus, kan finde på at ændre adfærd og flugthøjde og jage insekter hele vejen op ad møllerne. Det fremgår endvidere, at det har vist sig, at møllerne primært samler insekter omkring sig og på sig ved lave vindhastigheder. Det fremgår desuden, at den eneste sikre metode til at undgå drab af flagermus i flagermusrige områder er at etablere driftsstop på vindmøllerne ved lave vindhastigheder.[17]

Forvaltningsplanen for flagermus angiver således følgende i forhold til driftsstop: [18]

Den eneste sikre metode til at undgå drab af flagermus i flagermusrige områder er at slukke for vindmøllerne ved lave vindhastigheder (under ca. 5-6 m/sek.). I de perioder hvor de store insektansamlinger forekommer (dvs. om natten i perioden ca. 15. juli til ca. 15. oktober). Det har nemlig vist sig at møllerne kun samler insekter omkring sig og på sig, ved lave vindhastigheder. Ved højere vindhastigheder blæser insekterne væk. I USA har man som resultat af en retssag pålagt vindmøllejerne at slukke for møllerne efter retningslinjer, der ligner ovenstående.

I tillæg til forvaltningsplanen har Nationalt Center for Miljø og Energi ved Aarhus Universitet (DCE) i april 2024 udsendt en opdateret bilag IV-håndbog om flagermus, hvoraf der bl.a. fremgår anbefalinger vedrørende fastsættelse af driftsstop på vindmøller.[19] Det fremgår herunder af håndbogen, at cut-in-hastighed, hvor møllevingerne stoppes eller kantstilles, generelt bør være mindst 8-10 m/s, især for vindmøller der står i eller nær skove og andre vigtige levesteder for flagermus.[20] Det fremgår ligeledes, at driftsstoppet generelt bør gælde fra solnedgang til solopgang igennem hele sommeren og efteråret.

Særligt om beskadigelse og yngle- og rasteområder

Det fremgår af vejledningen til habitatbekendtgørelsen, at yngle- eller rasteområder kan bestå af flere lokaliteter, der tjener som levesteder for den samme bestand. En bredere økologisk forståelse af yngle- og rasteområder giver mulighed for en mere fleksibel tilgang i områder med især mere udbredte bilag IV-arter.

Forudsætningen er, at den økologiske funktionalitet af et yngle- eller rasteområde for bilag IV-arter opretholdes på mindst samme niveau som hidtil.

Nogle arter er organiseret i delbestande, som står i forbindelse med hinanden gennem udvandring og indvandring, og som benytter et netværk af levesteder over tid og rum (eksempelvis padder og flagermus). Netværket kan ses som et samlet yngle- eller rasteområde for samlingen af delbestande, som står i forbindelse med hinanden. De enkelte lokaliteter har hver især betydning for bestanden. Nogle vil ofte have mere betydning end andre. En skade på et levested et sted i netværket kan muligvis afværges ved at fremme kvaliteten eller udstrækningen af levestederne andetsteds i netværket.

Det kan eksempelvis efter en konkret vurdering accepteres at nedlægge et vandhul, hvis der inden for bestandens netværk etableres en eller flere nye vandhuller eller andre naturtyper, som samlet set sikrer, at den økologiske

funktionalitet af den lokale bestands yngle- eller rasteområde opretholdes på samme niveau som før nedlæggelsen af vandhullet (afværgeforanstaltninger).

Det kan i mange tilfælde også være muligt at forbedre kvaliteten af et nuværende yngle- eller rasteområde, f.eks. ved at rense et "dårligt" vandhul op, fjerne vegetation, der skygger for vandfladen, udlægge mere dødt ved, forbedre ledelinjer mm.[21]

Generelt bør man først søge at tilpasse en plan, så man i videst muligt omfang undgår at skade den økologiske funktionalitet, før man tyr til at afværge skader gennem afværgeforanstaltninger. Det kan f.eks. dreje sig om, at man justerer et vejtracés forløb så meget som overhovedet muligt under hensyntagen til andre interesser, før man indbygger afværgeforanstaltninger.[22]

I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt der sker en beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder, er det ikke afgørende, hvor mange enheder af den berørte art, der findes i det pågældende område. Det er heller ikke et krav, at der er risiko for, at den berørte arts bevaringsstatus forringes.[23]

Forbuddet i planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder retter sig navnlig mod planer, som kan medføre beskadigelse eller ødelæggelse af de konkrete lokaliteter, hvor bilag IV-arterne yngler eller raster.

I forhold til flagermus gælder det f.eks. fældning af træer eller nedrivning af bygninger, som benyttes af flagermus som yngle- eller rastelokalitet. Desuden har ledelinjer en meget stor betydning for flere arter af flagermus, som bevæger sig gennem landskabet ved hjælp af ekkolokalisering. Ledelinjer anses ikke i sig selv for yngle- eller rasteområder. Ledelinjer, som findes i umiddelbar nærhed af en konkret yngle- eller rastelokalitet, benyttes imidlertid ofte af flagermus som "korridor" fra lokaliteten og ud til de fourageringsområder, som flagermusene benytter sig af.

Hvis der placeres en vindmølle ved eller i umiddelbar nærhed af en konkret yngle- eller rastelokalitet eller i forlængelse af en ledelinje i tilknytning til yngle- og rastelokalitet, kan den forhøjede risiko for kollision og barotraumer[24] reelt indebære, at lokaliteten ikke længere er egnet som yngle- og rastelokalitet, hvilket kan medføre, at den økologiske funktionalitet for det pågældende yngle- og rasteområde for flagermus ikke kan opretholdes.

Krav til tilvejebringelsen af oplysninger om bilag IV-arter

Spørgsmålet om, i hvilket omfang der skal foretages en nærmere undersøgelse af, om et område er et naturligt udbredelsesområde for en beskyttet art efter habitatdirektivets bilag IV, er ikke reguleret. Spørgsmålet om, i hvilket omfang en myndighed generelt er forpligtet til at foretage konkrete undersøgelser af bilag IV-arters forekomst og omfanget af disse, er heller ikke reguleret.

En eventuel undersøgelsespligt og det potentielle omfang af denne, afhænger således af lovgivningen om bilag IV-arter og de ulovbestemte forvaltningsretlige principper, herunder officialprincippet (undersøgelsesprincippet), som kommunen skal påse overholdt. Kravene til forvaltningens sagsoplysning angår tilvejebringelsen af et fyldestgørende grundlag for afgørelsen. Kravene til oplysning af faktum kan ikke præciseres generelt og er i vid udstrækning af skønsmæssig karakter.

I sager om vurdering af bilag IV-arter kan der foretages en indledende vurdering (en slags "screening") af, om de konkrete aktiviteter, en plan giver mulighed for, vil kunne beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder. Dette kan ske ud fra en faglig viden om arternes overordnede fordeling, levevis og levesteder. I de situationer, hvor den indledende vurdering viser, at bilag IV-arter kan påvirkes, skal kommunen belyse sagen nærmere for at vurdere, om yngle- og rasteområder bliver beskadiget eller ødelagt eller forskellige livsstadier af bilag IV-planter bliver ødelagt.[25]

Det antages desuden, at jo mere udbredte arterne er, desto større er sandsynligheden for, at der skal tages højde for dem i forbindelse med bl.a. planer. Det drejer sig f.eks. om spidssnudet frø, stor vandsalamander, flere arter af flagermus og odder.[26]

Der kan ikke fastlægges entydige kriterier for omfanget og karakteren af de oplysninger, der er nødvendige. Det afhænger af den konkrete situation. Der kan bl.a. i tilfælde af ældre oplysninger være behov for at vurdere, om oplysningerne skal opdateres for at afgøre, om arten rent faktisk fortsat forekommer i de berørte områder. Der kan ikke fastsættes præcise kriterier for, hvornår oplysninger er for gamle, da arterne er meget forskellige, ligesom den naturlige udvikling (f.eks. tilgroning) af et område kan have betydning for, om en art er til stede.[27]

2.3.3. Kommunens undersøgelser og vurderinger i forhold til flagermus

Flagermusundersøgelser

Det fremgår af sagen, at der er udført flagermusundersøgelser i 2019 og 2021.

Resultaterne af undersøgelsen fra 2019 er samlet i et notat: *Undersøgelse af forekomst af flagermus 2019 ved Broholm*, dateret januar 2020 (herefter benævnt: *flagermusundersøgelsen fra 2019*).

Resultaterne af undersøgelsen fra 2021 er samlet i et notat: *Undersøgelse af forekomst af flagermus 2021 ved Broholm*, dateret oktober 2021 (herefter benævnt: *flagermusundersøgelsen fra 2021*).

Flagermusundersøgelserne fremgår af bilag 8 og 9 til miljøkonsekvensrapporten.

Det fremgår af flagermusundersøgelsen fra 2019 (s. 3), at der blev placeret otte flagermusdetektorer i nærområdet fordelt på så forskellige naturtyper som muligt. Undersøgelserne blev gennemført i sommerperioden den 16.-17. juli 2019 og den 3.-4. august 2019. I sensommeren/efteråret blev undersøgelserne gennemført den 2.-3. september 2019 og 18.-19. september 2019. Ved alle undersøgelserne var der desuden en gennemgang af området med håndholdt udstyr.

Det fremgår videre, at der kun blev arbejdet i nætter med svage vinde, moderate til høje temperaturer og ingen eller kun lidt nedbør, hvorfor der var gode forhold for flagermus.

Om resultaterne af undersøgelsen fremgår det (s. 9), at der blev registreret i alt ni arter af flagermus. Dværgflagermus var den mest dominerende med over 86 % af registreringerne, dernæst brunflagermus med ca. 9 % og vandflagermus med ca. 1,3 % af registreringerne.

Det fremgår af flagermusundersøgelsen fra 2021 (s. 3), at formålet med undersøgelsen var at finde ud af, om resultaterne fra den mere omfattende flagermusundersøgelse fra 2019, kunne bekræftes.

Videre fremgår, at undersøgelsen blev udført ved, at fem flagermusdetektorer blev placeret på udvalgte placeringer. Undersøgelserne blev gennemført i sommer-/yngleperioden den 19.-20. juli 2021 og den 2.-3. august 2021. I efteråret/spredningsperioden blev undersøgelserne gennemført den 24.-25. august 2021 og den 14.-15. september 2021.

Det fremgår herudover, at detektorerne blev fordelt på forskellige naturtyper nær de planlagte mølleplaceringer, og at der kun blev arbejdet i nætter med svage vinde, moderate til høje temperaturer og ingen eller kun lidt nedbør, hvorfor der var gode forhold for flagermus.

Om resultaterne af undersøgelsen fremgår det (s. 5), at der blev registreret i alt syv arter af flagermus. Dværgflagermus var den mest dominerende art med ca. 86,2 % af registreringerne, dernæst brunflagermus med ca. 8 % og vandflagermus med ca. 1,6 % af registreringerne. Det fremgår desuden af undersøgelsens konklusion (s. 12), at der generelt var mere aktivitet af flagermus omkring projektområdet i 2021 end der var i 2019, og at der var meget mere aktivitet af den særlige frynseflagermus i 2021 end der var i 2019, særligt i den nordligste del af det undersøgte område. Det fremgår, at resultaterne bør føre til en tilpasning af vindmølleprojektet, således at alle tre vindmøller skal omfattes af et vindmøllestop som beskrevet i forvaltningsplanen for flagermus.

Lokalplanen

Det fremgår af lokalplanen (s. 34), at kommunen har kendskab til, at der er registreret ni arter flagermus i og omkring lokalplanområdet. En mindre del af flagermusene blev observeret på de åbne marker, hvor vindmøllerne planlægges placeret.

Herudover fremgår det, at vindmøllerne med tilhørende kranpladser og adgangsveje placeres på dyrkede marker, og at de omkringliggende bevoksninger ikke vil blive berørt, ligesom der ikke skal nedrives bygninger. Det er på den baggrund kommunens vurdering, at der ikke vil ske et direkte habitattab for flagermus, ligesom der ikke vil være en barriereeffekt. Kommunen anfører i den forbindelse, at flagermus ikke vil skulle flyve en væsentligt længere vej for at komme uden om vindmøllerne, ligesom der ikke er indikationer på, at der skulle være trækruter i området omkring Broholm.

Videre fremgår det, at de to sydligste vindmøller er planlagt relativt tæt på læhegn, remise og skov, som flagermus kan bruge til fouragering eller som ledelinjer, samt at den strengt beskyttede frynseflagermus primært er registreret ved den nordligste vindmølle. Det fremgår, at der på den baggrund ud fra et forsigtighedsprincip skal gennemføres vindmøllestop ved alle tre vindmøller,

hvor vindmøllerne stoppes ved lave vindhastigheder (under ca. 5-6 m/s i nacellehøjde) i perioden 15. juli til 15. oktober.

Miljørapporten og miljøkonsekvensrapporten

Miljørapporten (s. 77-78) henviser til, at det fremgår af miljøkonsekvensvurderingen, at der i forbindelse med flagermusundersøgelser i 2019 og 2021 blev registreret ni arter flagermus i planområdet, hvoraf dværgflagermus var den mest dominerende art. Herudover blev der registreret brunflagermus, vandflagermus, troldflagermus, langøret flagermus, sydflagermus, frynseflagermus, skimmelflagermus og enkelte individer af stor museøre.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten (s. 109), at flagermusundersøgelserne er foretaget efter gældende retningslinjer i forvaltningsplanen for flagermus, dels med håndholdt lytteudstyr og dels med stationære flagermusdetektorer. Undersøgelserne dækker yngleperioden om sommeren samt sensommeren, hvor ungerne er flyvefærdige.

Af miljørapporten (s. 77-78) fremgår det, at flagermusundersøgelserne viser, at skovkanter, remiser og levende hegn er vigtige naturtyper for flagermus i området, mens kun en mindre del af flagermusene blev observeret på de åbne marker, hvor vindmøllerne skal placeres. I forlængelse heraf fremgår det, at dværgflagermus, brunflagermus og vandflagermus vurderes at have yngle- og rasteområder i nærheden af planområdet, men at disse ikke vil blive berørt af anlægsarbejderne, da der ikke skal fjernes skovbevoksning, levende hegn eller bebyggelse. Det er på den baggrund kommunens vurdering, at der ikke vil forekomme et direkte habitattab for flagermus.

I forhold til barriereeffekt vurderer kommunen i miljørapporten (s. 78), at vindmøllerne ikke vil udgøre en barriereeffekt, da flagermus ikke skal flyve en væsentlig længere vej for at komme uden om møllerne. Hertil kommer, at der ikke er indikationer på, at der skulle være trækruter for flagermus i området

omkring Broholm. Af miljøkonsekvensrapporten (s. 112) fremgår det supplerende, at barriereeffekt vil påvirke mest, hvis vindmøller rejses på en trækrute for flagermus, og at flagermus antages at følge omtrent samme trækruter som fugle. Der er ikke indikationer på, at der skulle være sådanne trækruter ved projektområdet ved Broholm, og det vurderes derfor, at vindmøllerne ikke udgør en barriere for flagermus.

Det fremgår desuden af miljøkonsekvensrapporten (s. 111), at kollisionsrisikoen for flagermus er størst i sensommeren og i det tidlige efterår, hvor mere end 90 % af kollisioner af flagermus med vindmøller sker. Risikoen for kollision øges yderligere, når der er levende hegn eller skov nærmere end 100-200 m fra møllerne. I forlængelse heraf fremgår det, at der er enkelte levende hegn i området, som sandsynligvis fungerer som ledelinjer, men at de fleste er beliggende mere end 100 m fra vindmøllernes placering. På den baggrund vurderes det, at sandsynligheden for, at ledelinjerne vil lede flagermusene hen til vindmøllerne, er lille.

Af miljørapporten fremgår det (s. 78), at skovkanter og levende hegn fungerer som ledelinjer i landskabet under flagermusenes jagt, hvilket kan føre flagermus hen til vindmøllerne. Dette kan øge sandsynligheden for, at flagermus tiltrækkes af insektforekomster omkring vindmøllerne og dermed kolliderer. De to sydligste vindmøller er planlagt relativt tæt på læhegn, remise og skov, som flagermus kan benytte som ledelinje. Det fremgår, at der derfor ud fra et forsigtighedsprincip skal gennemføres et vindmøllestop ved alle tre vindmøller, hvor vindmøllerne stopper fra solnedgang til solopgang ved lave vindhastigheder, dvs. under 5-6 m/s i nacellehøjde, i perioden den 15. juli til 15. oktober. I forlængelse heraf fremgår det, at et sådant vilkår sikrer, at lokale bestande af flagermus opretholdes som hidtil.

Samlet vurderes det i miljørapporten, at yngle- og rasteområder for flagermus ikke beskadiges eller ødelægges, og at områdets økologiske funktionalitet for flagermus opretholdes.

Sammenfattende redegørelse

Af den sammenfattende redegørelse (s. 48-49) fremgår det, at flagermusundersøgelsen i 2021 er en supplerende undersøgelse, hvor formålet primært har været at bekræfte artsforekomster og aktivitetsniveau. Begge undersøgelser er indgået i den samlede vurdering af, hvordan flagermus påvirkes af planerne. Hertil fremgår det, at undersøgelserne er udført i henhold til anvisningerne i forvaltningsplanen for flagermus, hvorefter undersøgelserne skal udføres i flagermusenes yngletid (20. juni til 8. august) og i dyrenes ungetid og efterårstræk (16. august til 15. september). Kommunen anfører, at der er gennemført undersøgelser, der dækker disse perioder med både stationære detektorer og håndholdt udstyr.

Derudover fremgår det af den sammenfattende redegørelse, at ansøgeren har oplyst, at der ikke er fundet grundlag for at gennemføre undersøgelser i flagermusenes træktid om foråret. Hertil fremgår det, at det er kommunens vurdering, at der alene skal gennemføres undersøgelser i flagermusenes træktid i foråret, hvis der i planområdet indgår særlig nøglehabitater med tidlig og høj insektaktivitet, f.eks. visse søer og åløb. Det fremgår i forlængelse heraf, at der ikke indgår vandløb i planområdet, og at det nærmeste vandløb er Tange Å, som ligger ca. 90 m fra planområdet. Derudover er der ingen søer inden for planområdet for den nordligste og midterste vindmølle. Ved den sydligste vindmølle er der en mindre sø i udkanten af planområdet. Det er kommunens vurdering, at søens begrænsede størrelse og det forhold, at søen er omgivet af beplantning, medfører, at den ikke er et særligt nøglehabitat for flagermus. På den baggrund er det kommunens vurdering, at der ikke er særlige nøglehabitater i planområdet, og at der derfor ikke er grundlag for, at der skal gennemføres undersøgelser i flagermusenes træktid i foråret.

Det fremgår yderligere (s. 51), at planerne ikke indebærer, at der skal fjernes omkringliggende skovbevoksning, levende hegn eller bebyggelse, som potentielt kan udgøre et yngle- og rastested for flagermus. I forlængelse heraf fremgår det, at ansøgeren har oplyst, at det læhegn, der er fjernet i 2020 ikke er en del af projektet, og at der på daværende tidspunkt alene var tale om almindelig vedligehold/udtynding af læhegnet. Derudover fremgår det, at kommunen har

overdraget sagen til Miljøstyrelsen, som har oplyst, at de ikke foretager sig yderligere i sagen.

2.3.4. Kommunens undersøgelser og vurderinger i forhold til markfirben og padder

For så vidt angår markfirben fremgår det af lokalplanen (s. 35), at markfirben er registreret ca. 6 km vest for planområdet og i nærheden af Svendborg.

Markfirben forekommer, hvor der er solvendte skrånninger, vejskrånninger, grusgrave, overdrev eller heder. Det fremgår, at ingen af disse relevante habitattyper forekommer i planområdet. På den baggrund konkluderes det, at markfirben ikke findes i planområdet, hvorfor planlægningen ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for markfirben, og at den økologiske funktionalitet kan opretholdes.

I forhold til padder fremgår det af miljørapporten (s. 79-80), at der af de otte danske paddearter, som findes på habitatdirektivets bilag IV, er registreret seks arter på Fyn. Det er derfor vurderet, hvorvidt arterne grønbroget tudse, klokkefrø, løgfrø, løvfrø, springfrø, strandtudse og stor vandsalamander forekommer i eller omkring planområdet.

Videre fremgår det bl.a., at springfrø og strandtudse kan forekomme i planområdet. Springfrøen er registreret 4,5 km fra området, mens den nærmeste registrering af strandtudse er 7 km fra planområdet. For så vidt angår stor vandsalamander fremgår det, at arten kan forekomme i egnede vandhuller i nærområdet. Den nærmeste registrering er dog 7 km fra planområdet.

Det fremgår herefter af miljørapporten (s. 81), at opsætning og drift af vindmøllerne, etablering af kranpladser og tilkørselsveje mv., ikke vil berøre vandområder, herunder vandløb, søer og vandhuller, såvel som overvintringshabitater, herunder dødt ved i skovbunden eller stenbunker. I forlængelse heraf fremgår det, at den eneste undtagelse er en overkørsel af et vandløb, men at denne påvirkning vil være begrænset og kortvarig. Det er på den baggrund kommunens vurdering, at planlægningen ikke vil beskadige eller

ødelægge yngle- og rasteområder for padder, ligesom den økologiske funktionalitet kan opretholdes.

2.3.5. Planklagenævnets vurdering

Flagermus

Et enstemmigt Planklagenævn finder, at kommunen har haft et tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, at planerne ikke vil medføre ødelæggelse eller beskadigelse af den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for flagermus. Nævnet finder desuden, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at realisering af lokalplanen ikke vil medføre en sådan påvirkning.

Nævnet lægger navnlig vægt på, at kommunens vurdering er baseret på to konkrete flagermusundersøgelser, som er foretaget på de relevante tidspunkter. Det fremgår således af miljørapporten og de bagvedliggende undersøgelser, at der er foretaget flere lytninger i og omkring planområdet i sommer- og efterårsperioden, dels med stationære detektorer og dels med håndholdt udstyr.

Nævnet lægger videre vægt på, at kommunen har vurderet, at vindmøllerne ikke vil medføre en barriereeffekt for flagermus.

Planklagenævnet finder endvidere, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at der i den konkrete sag ikke var grundlag for at udføre yderligere undersøgelser, herunder en undersøgelse i foråret. Nævnet lægger vægt på, at det fremgår af sagens oplysninger, at der ikke er nøglehabitater med tidlig, høj insektintensitet i og omkring planområdet, herunder i form vandløb og søer, ligesom der ikke er indikationer på, at der er trækruter for flagermus i området omkring Broholm.

Et enstemmigt Planklagenævn finder desuden, at driftsstop generelt er egnede til i relation til habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og d, og planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, at afværge drab af flagermus samt beskadigelse og ødelæggelse af yngle- og rasteområder. Det bemærkes, at Planklagenævnet ikke har kompetence til at tage stilling til udformningen af det konkrete vilkår om driftsstop, herunder ved hvilke vindhastigheder driftsstoppet skal iværksættes.

Nævnet bemærker, at det fremgår af miljørapporten (s. 78), at der ud fra et forsigtighedsprincip skal iværksættes møllestop på alle tre møller i perioden 15. juli til 15. oktober fra solnedgang til solopgang ved vindhastigheder under 5-6 m/s i nacellehøjde. Dette ligger inden for det interval, som fremgår af forvaltningsplanen for flagermus. Nævnet konstaterer desuden, at der er indsat et sådant vilkår i § 25-tilladelsen.

Et enstemmigt nævn finder på baggrund af ovennævnte, at miljørapporten indeholder tilstrækkelige oplysninger om påvirkningen af flagermus. Nævnet finder desuden, herunder i lyset af, at der er fastsat vilkår om driftsstop, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at der ikke vil ske ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- eller rasteområder for flagermus.

For så vidt angår det af klagerne anførte om fældningen af træer foretaget i august 2020, lægger nævnet, på baggrund af oplysningerne i den sammenfattende redegørelse, til grund, at fældningen alene er sket som led i almindelig vedligeholdelse/udtynding af læhegnet. Nævnet bemærker desuden, at lokalplanen ikke muliggør fældning af træer langs Tange Å.

Planklagenævnet finder, at det ligger uden for nævnets kompetence at tage stilling til, hvorvidt der, som følge af fældningen, måtte være sket en ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- og rasteområder for flagermus. Nævnet bemærker, at Miljøstyrelsen er tilsynsmyndighed i forhold til håndhævelse af naturbeskyttelseslovens § 29 a.

Markfirben og padder

Planklagenævnet finder, at kommunen har haft tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, at planerne ikke vil medføre ødelæggelse eller beskadigelse af den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for markfirben og paddearter omfattet af habitatdirektivets bilag IV. Nævnet finder desuden, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at realisering af lokalplanen ikke vil medføre en sådan påvirkning.

Nævnet lægger for så vidt angår markfirben vægt på, at kommunen har vurderet, at arten ikke forekommer i planområdet, hvorfor planlægningen ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for arten. Nævnet lægger endvidere vægt på, at planområdet består af dyrkede landbrugsarealer, og at der således ikke forekommer typiske habitattyper for markfirben inden for området.

Nævnet lægger for så vidt angår padder vægt på, at der ikke er registreret forekomst af bilag IV-padder inden for planområdet. Herudover lægger nævnet vægt på, at planen ikke berører vandområder og overvintringshabitater for padder.

2.4. Påvirkningen af fugle

2.4.1. Klagen

Klagerne anfører, at vurderingen af påvirkningen af fugle i miljørapporten, ikke er baseret på konkret viden om fuglearterne i planområdet, da vurderingerne alene er baseret på oplysninger fra DOF-basen.

Klagerne anfører endvidere, at kommunen har undladt at vurdere påvirkningen af en række fuglearter optaget på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I ud fra kriterier, som efter klagernes opfattelse er usaglige. Hertil anfører klagerne, at det er usagligt, at kommunen har lagt vægt på, at arterne lever ved skov, at arterne ikke er i planområdet, at arterne lever tæt ved vandløb, og at der alene

er få observationer af arterne i planområdet. Klagerne anfører desuden, at sort stork, hvid stork og traner er i kollisionsrisiko med vindmøllerne, da de flyver i rotorhøjde og manøvrerer dårligt, og at de derfor ikke kan undtages fra vurderingerne. Derudover anfører klagerne, at påvirkningen af digesvale, gravand, hættemåge, mursejler, sanglærke, stær, vibe, grønspætter, stor skallesluger, storspove og ugler, ikke er vurderet tilstrækkeligt i miljørapporten.

Herudover anfører klagerne, at vurderingerne af påvirkningen af rovfugle, herunder vandrefalk, rørhøg, blå kærhøg, duehøg, havørn, hvepsevåge, musvåge, rød glente, spurvehøg og tårnfalk, er foretaget på et mangelfuldt grundlag, og at de desuden ikke er vurderet konkret i forhold til det pågældende planområde. Særligt i forhold til rød glente anfører klagerne, at konklusionerne for arten er truffet på et ufuldstændigt grundlag, da undersøgelserne ikke er tilstrækkelige.

Endvidere anfører klagerne, at der i 2023 er observeret 389 trækkende musvåger og 45 bramgæs samt hvepsevåger, traner, hvid stork, sort stork og flere trækkende rovfugle over planområdet.

Klagerne anfører yderligere, at alle andre fugle end rødlistede fugle og fugle optaget på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I er udelukket fra vurderingerne i miljørapporten.

2.4.2. Generelt om beskyttelsen af fugle

Fuglebeskyttelsesdirektivet er i dansk ret primært implementeret dels i form af en områdebeskyttelse (de udpegede fuglebeskyttelsesområder, som indgår i en række af Natura 2000-områderne) og dels i form af en artsbeskyttelse (artsfredningsbekendtgørelsen[28] samt jagt- og vildtforvaltningsloven[29]).

Desuden fremgår det af direktivets artikel 4, stk. 4, 2. pkt., at for bilag I-arter og trækfugle skal medlemsstaterne bestræbe sig på at undgå forurening eller

forringelse af levesteder også uden for de beskyttede områder. Med "levesteder" menes både områder, hvor fuglene yngler, og områder, som fuglene regelmæssigt gæster for at fælde fjer, raste eller overvintre. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med direktivets artikel 2, jf. artikel 1, ifølge hvilken medlemsstaterne træffer alle nødvendige foranstaltninger til at opretholde eller tilpasse bestanden af alle vilde fuglearter på et niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav, og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn.

Ifølge direktivets artikel 5 gælder der herudover et forbud mod forsætligt at dræbe (litra a) eller forsætligt at forstyrre fugle navnlig i yngleperioden, i det omfang, en sådan forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med direktivet (litra d). Beskyttelsen efter denne bestemmelse er ikke begrænset til fugle, som er opregnet på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I, som er truede på et givet niveau, eller som har en langsigtet faldende tendens i bestanden.[30]

Forbuddet mod forsætlige drab er gennemført i artsfredningsbekendtgørelsens § 4, stk. 1, og det er Miljøstyrelsen, der kan meddele dispensation fra forbuddet, jf. artsfredningsbekendtgørelsens § 9. Forbuddet mod forsætlig forstyrrelse af fugle er gennemført i jagt- og vildtforvaltningslovens § 7, stk. 2, og det er ligeledes Miljøstyrelsen, der kan meddele dispensation fra dette forbud, jf. lovens § 46, stk. 2. Det bemærkes hertil, at det fremgår af § 17, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 733 af 20. juni 2024, at drab på eller forstyrrelse af beskyttede fugle, ikke betragtes som forsætlig efter henholdsvis artsfredningsbekendtgørelsens § 10 og jagt- og vildtforvaltningslovens § 7, når der for et specifikt VE-projekt er fastsat passende afbødende foranstaltninger.

Der skal i en miljørapport gives oplysninger om ethvert eksisterende miljøproblem, som er relevant for planen eller programmet, herunder navnlig problemer på områder af særlig betydning for miljøet som f.eks. de områder, der er udpeget efter habitatdirektivet, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra d, jf. § 12, stk. 1. Desuden skal miljørapporten indeholde oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet i forhold til fauna, jf. lovens bilag 4, litra f, jf. § 12, stk. 1.

Planklagenævnet finder som følge af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4, stk. 4, 2. pkt., at det i forbindelse med en miljøvurdering af en plan efter omstændighederne skal inddrages, om realiseringen af planen vil medføre sådanne forringelser af levestederne for en given bilag I-fugleart eller trækfugleart, at det kan påvirke arten på bestandsniveau. Dette uanset, at det planlagte ikke ligger i eller i nærheden af et fuglebeskyttelsesområde. Endvidere bør det som følge af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 5 inddrages, om realiseringen af planen kan medføre forsætlige drab af fugle eller forsætlig forstyrrelse navnlig i yngleperioden, i det omfang, en sådan forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med direktivet.

Planklagenævnet bemærker, at der ikke i planhabitatbekendtgørelsen eller andre danske regler er et forbud mod vedtagelse af planer, som kan have en sådan påvirkning. Såfremt en plan kan medføre forsætlige drab på fugle eller forstyrrelse, forudsætter realiseringen af planen som udgangspunkt en dispensation fra Miljøstyrelsen, jf. artsfredningsbekendtgørelsens § 9, henholdsvis jagt- og vildtforvaltningslovens § 46, stk. 2. Der henvises i den forbindelse også til § 17, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 773 af 20. juni 2024.

2.4.3. Kommunens undersøgelser og vurderinger

Fugleundersøgelser

Det fremgår af sagen, at der er udført konkrete undersøgelser af rovfugle, herunder rød glente. I den forbindelse er der udarbejdet fire notater:

- Rovfugleundersøgelse – Broholm Gods, dateret oktober 2021
- Notat vedr. bevaringsstatus for rød glente, dateret 20. september 2022
- Rapport over observationer af rød glente ved Broholm 2022
- Kollisionsestimat for rød glente ved Broholm, dateret 25. oktober 2022

Notaterne fremgår af bilag 10-13 til miljøkonsekvensrapporten.

Miljørapporten

Det fremgår af miljørapporten (s. 81), at planområdet vurderes at være relevant for ni arter af rovfugle, hvoraf syv arter er optaget på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I eller den danske rødliste. De syv arter optaget på bilag I er blå kærhøg, havørn, hvepsevåge, rød glente, rørhøg, spurvehøg og vandrefalk. De to andre rovfuglearter er musvåge og tårnfalk, som kan have ynglet eller yngler i planområdet.

Derudover fremgår det, at planområdet er relevant for digesvale, gravand, hættemåge, mursejler, sanglærke, stær og vibe, som ligeledes er oplistet på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I eller den danske rødliste. For så vidt angår disse arter, fremgår det, at ingen af arterne er registreret i området i større antal, og at det er kommunens vurdering, at de alene anvender området som lejlighedsvist fourageringssted.

Det fremgår af miljørapporten (s. 82), at det i miljøkonsekvensrapporten er vurderet, at rød glente potentielt vil have størst risiko for at kolliderede med vindmøllerne, da arten yngler eller har ynglet i nærheden af planområdet. Videre fremgår det, at der i de seneste år har ynglet rød glente i Tange Skov ca. 540 m fra nærmeste planlagte mølle, og at lokale ynglefugle kan have en højere risiko for at kolliderede med nærtstående vindmøller, hvis de ofte fouragerer eller passerer nær vindmøllerne.

Det fremgår i forlængelse heraf af miljørapporten (s. 82), at der i foråret og sommeren 2022 blev gennemført en undersøgelse af de ynglende røde glenters flyvemønstre i og omkring planområdet. Undersøgelserne foregik over ni dage, hvor der blev observeret i samlet 54 timer, og der blev målt flyvehøjder på glenterne. I løbet af undersøgelsesperioden passerede røde glenter planområdet 14 gange i rotorhøjde. På baggrund af observationerne blev kollisionsrisikoen for de lokale røde glenter beregnet til 0,225-0,3 kollisioner pr. år for de tre vindmøller, hvilket svarer til, at én fugl kolliderer med én af møllerne hvert 3.-4. år. I forlængelse heraf fremgår det, at det er kommunens vurdering, at den

beregnete kollisionsrisiko ikke vil påvirke den samlede bestand af rød glente, idet både den fynske og danske bestand af rød glente er i fremgang. For de øvrige rovfugle fremgår det af miljørapporten (s. 82), at arterne ikke på bestandsniveau vil blive påvirket af kollisioner med møllerne, da de alene optræder lejlighedsvist i området for at fouragere og/eller har en stabil eller positiv bestandsudvikling.

Yderligere fremgår det af miljørapporten (s. 82), at vindmøllernes forstyrrelseseffekt og fortrængning ved etablering og drift af vindmøllerne vil være uden betydning for både beskyttede og ikke-beskyttede fuglearter. Det er kommunens vurdering, at der i stort omfang findes alternative egnede fouragerings-, yngle- og rasteområder i nærområdet. Herudover er det kommunens vurdering, at vindmøllerne ikke vil have en barriereeffekt for fuglenes træk- og spredningsmuligheder, ligesom direkte habitattab vil være begrænset grundet planområdets begrænsede størrelse.

Endelig fremgår det af miljørapporten, at det samlet er kommunens vurdering, at kollision med vindmøllerne, forstyrrelseseffekt og fortrængning, direkte habitattab samt barriereeffekt, ikke vil påvirke beskyttede såvel som ikke-beskyttede fuglearter på bestandsniveau.

Miljøkonsekvensrapporten

Af miljøkonsekvensrapportens figur 5.3 på rettelsesarket til miljøkonsekvensrapporten (s. 2) fremgår en opstilling af arter på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I eller på den danske rødliste, der inden for de seneste 10 år er registreret i DOF-basen på lokaliteter inden for en afstand af 5 km fra projektområdet, i alt 18 lokaliteter. Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten (s. 99), at flere arter af havfugle, vandfugle, terner og vadefugle ikke er taget med i opstillingen, da planområdet ikke vurderes at være relevant for de pågældende arter, da området hverken rummer større søer eller marine og kystnære områder, som arterne kræver. På baggrund af opstillingen i figur 5.3, er det vurderet, hvilke fugle, planområdet kan være relevant for. Det fremgår bl.a. af figur 5.3, at tranen er registreret 3 gange de seneste 10 år, og at planområdet ikke er relevant for arten.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten (s. 102), at der ved feltundersøgelserne, som blev foretaget i forbindelse med flagermusundersøgelserne i 2019 og 2021, blev registreret musvåge, tårnfalk, rød glente, lærkefalk, natugle, grønspætte og isfugl i nærheden af projektområdet. Området vurderes dog ikke relevant for lærkefalk, grønspætte og isfugl. Grønspætter foretrækker blandet skov med åbne græsbevoksede lysninger, men kan også bosætte sig i ren løvskov eller sjældent granskov, hvor isfuglen yngler ved søer og vandløb omkranset af krat eller skov.

Det fremgår yderligere af miljøkonsekvensrapporten (s. 99-100), at der i 2021 blev foretaget en målrettet eftersøgning af ynglende rød glente i og omkring området, hvor der ikke blev fundet sikker yngel af andre rovfugle, men det vurderes, at der yngler mindst et par musvåger inden for undersøgelsesområdet, henholdsvis mod vest i skoven ved Broholm og mod øst i Tange Skov.

2.4.4. Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet bemærker indledningsvist, at planområdet ikke er udpeget som Natura 2000-område, ligesom der ikke er fuglebeskyttelsesområder i umiddelbar nærhed af området. De nærmeste fuglebeskyttelsesområder ligger henholdsvis ca. 8, 17 og 20 km fra planområdet.

Nævnet har dog fundet anledning til at vurdere påvirkningen af de af klagerne nævnte fugle i forhold til den generelle beskyttelse, som følger af fuglebeskyttelsesdirektivets regler.

Følgende af de af klagerne nævnte fugle fremgår af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I: traner, rød glente, blå kærhøg, havørn, hvepsevåge, rørhøg, vandrefalk, isfugl, bramgås, sort stork, hvid stork og ugler.

De øvrige arter, som klagerne har nævnt, fremgår ikke af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I, men er dog fortsat omfattet af den beskyttelse, som følger af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 5.

Planklagenævnet finder, at kommunen i miljørapporten har tilvejebragt tilstrækkelige oplysninger om påvirkningen af fugle i området. Nævnet finder desuden, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at realisering af planerne ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af fugle i området.

Nævnet lægger vægt på, at kommunen i miljørapporten har inddraget konkrete data om fuglenes forekomst og aktivitet i og omkring planområdet, herunder oplysninger om registreringer fra DOF-basen, ligesom der er blevet foretaget konkrete besigtigelser i området. Der er herunder foretaget konkrete rovfugleundersøgelser, herunder særligt i forhold til rød glente. Hertil kommer, at kommunen har foretaget en vurdering af kollisionsrisikoen, ligesom der er foretaget en vurdering af risikoen for fortrængning og barriereeffekt som følge af opstilling af vindmøller i området.

Planklagenævnet finder endvidere, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, hvilke fuglearter, som planområdet kan være relevant for, og som derfor potentielt kan blive påvirket som følge af realiseringen af planerne. Nævnet finder desuden, at der ikke er grundlag for at fastslå, at kommunen har lagt vægt på usaglige hensyn i forbindelse med denne vurdering.

Nævnet lægger herved vægt på, at kommunen har foretaget vurderingen ud fra registreringer i DOF-basen over en periode på 10 år, i en radius på 5 km fra de planlagte vindmøller. Kommunen har herefter ud fra en faglig vurdering bl.a. sorteret de fuglearter fra, som alene er observeret i begrænset omfang eller oftest forekommer ved vandløb, moser mv. Nævnet bemærker, at der efter nævnets opfattelse skal være konkrete holdepunkter for, at de miljøvurderede planer kan påvirke en given fugleart, før kommunen efter miljøvurderingsloven er forpligtet til at foretage en vurdering af arten i en miljørapport.

Særligt i forhold til rød glente, lægger nævnet vægt på, at kommunens vurdering er baseret på konkrete feltundersøgelser foretaget i henholdsvis 2021 og 2022, og at kommunen ved vurderingen har inddraget, at der er en rede med ynglende røde glenter i nærheden af planområdet. Derudover har nævnet lagt vægt på, at den beregnede konkrete kollisionsrisiko for ynglende rød glente fremgår af miljørapporten. Nævnet finder, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at en konkret kollisionsrisiko på 0,225-0,3 pr. år for alle tre vindmøller, ikke vil påvirke den samlede bestand af rød glente.

Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at det er Miljøstyrelsen, som efter jagt- og vildtforvaltningslovens § 46, stk. 2, har kompetence til at vurdere, om en realisering af planerne kræver en dispensation fra forbuddet mod forsætligt forstyrrelse af fugle, og om betingelserne herfor er opfyldt.

Nævnet bemærker i øvrigt, at der ikke efter planloven eller miljøvurderingsloven er noget til hinder for, at en kommune vedtager en lokalplan, selvom den endelige realisering af planen afhænger af en tilladelse eller en dispensation fra anden lovgivning som f.eks. artsfredningsbekendtgørelsen.

2.5. Høringsprocessen

2.5.1. Klagen

Det fremgår af klagerne, at der i forbindelse med den offentlige høring indkom nye oplysninger vedrørende fugle, hvorefter kommunen har gennemført rettelser i lokalplanen og miljørapporten. I forlængelse heraf anfører klagerne, at der ikke efterfølgende har været gennemført en fornyet offentlig høring.

2.5.2. Generelt om høringsprocessen

Miljøvurderingsloven

En kommune, der som en del af vedtagelsen af en plan foretager en miljøvurdering, skal efter miljøvurderingslovens § 32, stk. 3, sikre, at følgende ved en høring gives mulighed for at afgive kommentarer og stille spørgsmål:

1. Berørte myndigheder, før der træffes en afgørelse efter § 10.
2. Berørte myndigheder og berørte stater ved afgrænsningen af miljørapportens indhold, før myndigheden tager stilling til afgrænsningen af miljørapporten, jf. § 11.
3. Offentligheden, berørte myndigheder og berørte stater med hensyn til udkast til planen og den ledsagende miljørapport, før planen vedtages, jf. § 12.

Offentligheden, berørte myndigheder og berørte stater skal have adgang til dels udkastet til planen, dels den ledsagende miljørapport, jf. § 32, stk. 4. De tidsfrister, som fremgår af planloven i forhold til indsigelser m.v. mod planforslag, finder anvendelse på såvel udkastet til plan som den ledsagende miljørapport, jf. § 32, stk. 6.

Planklagenævnet bemærker, at det efter miljøvurderingsloven er forudsat, at der kan foretages ændringer eller justeringer som følge af bemærkninger, som fremkommer i høringen.

Er der tale om større ændringer, hvor der f.eks. ikke længere er identitet mellem det planforslag, som miljørapporten er udarbejdet på baggrund af, og den endeligt vedtagne plan, vil det kunne medføre et krav om udarbejdelse af en ny/tilrettet miljørapport eller tillæg hertil og en fornyet høring. Hvis der eksempelvis sker en ændring, der medfører, at et centralt emne inden for miljøbegrebet ikke eller kun i ringe grad er belyst i miljørapporten, vil det medføre krav om udarbejdelse af en ny rapport og høring over denne.

[Planloven](#)

Der kan i forbindelse med den endelige vedtagelse af en lokalplan foretages ændringer af det offentliggjorte planforslag, jf. planlovens § 27, stk. 2, 1. pkt. Hvis ændringen er så omfattende, at der reelt foreligger et helt nyt planforslag, skal dette offentliggøres m.v. efter reglerne i planlovens §§ 24-26, jf. § 27, stk. 2, 5. pkt.

Om ændringerne i lokalplanen indebærer, at planen ikke kan vedtages endeligt, før offentligheden har fået lejlighed til at udtale sig efter en fornyet offentliggørelse af planforslaget, beror på en konkret vurdering af ændringernes karakter og omfang.

Der kan f.eks. være tale om et nyt planforslag, hvis ændringerne berører forhold af bred, almen interesse, såsom beskyttelse af Natura 2000-områder eller arealer beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, ligesom det kan have betydning, om sagen og sagsforløbet har en kompleks karakter.

2.5.3. Planklagenævnets vurdering

Det fremgår af sagens oplysninger, at planforslagene med tilhørende miljørapport var i offentlig høring i perioden fra maj 2020 til oktober 2020. I forbindelse med høringen indkom der oplysninger om, at der i nærheden af planområdet var observeret en rede med et ynglende par af rød glente.

Kommunen vurderede, at der var tale om en ny oplysning, som krævede, at der blev foretaget yderligere undersøgelser samt udarbejdet en redegørelse for, hvordan rød glente ville blive påvirket som følge af planerne. Derudover var en forhåndsftale om at nedtage en eksisterende mindre vindmølle ved Oure ikke længere gældende, hvorfor der var behov for udarbejdelse af en ny støjberegning. Planforslagene og miljørapporten blev herefter opdateret i henhold til disse oplysninger.

I perioden fra den 7. juni 2023 til den 21. september 2023 var de opdaterede planforslag med tilhørende miljørapport i fornyet offentlig høring.

I forbindelse med den fornyede høring, indkom der et høringsvar om, at der ikke var anvendt korrekte data i forhold til vurderingen af udviklingen i bestanden af fugle. Kommunen vurderede, at høringsvaret skulle imødekommes, og miljørapporten blev derfor tilrettet. Alle rettelserne i miljørapporten blev markeret med grøn tekst. Derudover blev der foretaget mindre rettelser i lokalplanens redegørelse (s. 66-68).

Det fremgår af lokalplanen (s. 68), at der ikke er foretaget ændringer i bestemmelserne i lokalplanen, og at der ikke ændres ved de samlede vurderinger og konklusioner i miljøvurderingen, hvorfor det er kommunens vurdering, der ikke er fremlagt nye væsentlige oplysninger.

Videre fremgår det af den sammenfattende redegørelse (s. 10), at de supplerende oplysninger ikke medførte ændringer af projektet, de fremlagte konklusioner eller behovet for afværgeforanstaltninger. Herudover medførte oplysningerne heller ikke, at der blev ændret grundlæggende i miljøvurderingens begrundelse om, at de relevante fuglearter ikke påvirkes. Kommunen gennemførte derfor ikke en fornyet offentlig høring.

Planklagenævnet bemærker indledningsvist, at det efter både miljøvurderingsloven og planloven er forudsat, at der kan foretages ændringer eller justeringer som følge af bemærkninger, som fremkommer i høringen, jf. også afsnit 2.5.2.

Planklagenævnet finder, at der ikke er grundlag for at fastslå, at kommunen var forpligtet til at gennemføre en ny offentlig høring som følge af de tilretninger, der er foretaget i miljørapporten på baggrund af høringsvaret om, at der ikke var anvendt korrekte data i forhold til vurderingen af udviklingen i bestanden af fugle.

Nævnet lægger herved vægt på, at der alene er tale om mindre justeringer og at oplysningerne ikke ændrer de fremlagte konklusioner i forhold til påvirkningen af fugle, herunder behovet for afværgeforanstaltninger. Nævnet finder således, at oplysningerne alene supplerer og uddyber en allerede foretaget vurdering i miljørapporten.

Planklagenævnet finder desuden på baggrund af ovenstående, at kommunen heller ikke har tilsidesat planlovens § 27, stk. 2. Nævnet finder således, at der ikke som følge af ændringerne reelt er tale om et nyt planforslag.

Nævnet lægger vægt på, at der ikke er foretaget ændringer i lokalplanens bestemmelser, men at der alene er foretaget ændringer i lokalplanens redegørelse. Efter nævnets opfattelse har ændringerne i lokalplanen således ikke en sådan karakter og omfang, at offentligheden skulle have haft lejlighed til at udtale sig inden vedtagelsen.

Planklagenævnet kan på den baggrund ikke give medhold i klagepunktet.

2.6. Kommunens miljøvurdering

2.6.1. Miljøvurderingsloven generelt

Når en myndighed i medfør af lovgivningen tilvejebringer planer og programmer inden for fysisk planlægning og arealanvendelse, som fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter omfattet af miljøvurderingslovens bilag 1 og 2, skal der efter lovens § 8, stk. 1, nr. 1, udarbejdes en miljøvurdering. Hvis planen fastlægger anvendelsen af mindre områder på lokalt plan eller alene angiver mindre ændringer, skal der kun gennemføres en miljøvurdering, hvis gennemførelsen af planen må antages at få væsentlig indvirkning på miljøet, jf. § 8, stk. 2, nr. 1. Efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 3, skal der endvidere udarbejdes en miljøvurdering af andre planer, som i øvrigt fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter, når myndigheden vurderer, at

planen kan få væsentlig indvirkning på miljøet. Derudover skal der gennemføres en miljøvurdering, hvis planen medfører krav om en vurdering af virkningen på et internationalt naturbeskyttelsesområde under hensynstagen til områdets bevaringsmålsætning, jf. lovens § 8, stk. 1, nr. 2.

Myndigheden skal snarest muligt gennemføre en miljøvurdering, hvor dette er påkrævet efter § 8, stk. 1, hvilket følger af lovens § 9. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at integreringen af miljøhensyn foretages i forbindelse med udarbejdelsen af planen, og dermed på et tidligt tidspunkt i processen, således at der kan tages hensyn til den miljømæssige indvirkning på et tidspunkt, hvor det fortsat er muligt at inddrage de miljømæssige aspekter i planens udformning.

Ved den endelige vedtagelse af en plan skal kommunen bl.a. inddrage miljørapporten, jf. miljøvurderingslovens § 13, stk. 1.

2.6.2. Generelt om indhold af miljørapporten

Formålet med miljøvurderingsloven er at sikre et højt miljøbeskyttelsesniveau og bidrage til integrationen af miljøhensyn under udarbejdelsen og vedtagelsen af planer og programmer, jf. lovens § 1.

En miljørapport skal på baggrund af de oplysninger, der er nævnt i bilag 4, vurdere den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet af planens gennemførelse og rimelige alternativer under hensyn til planens mål og geografiske anvendelsesområde, jf. § 12, stk. 1. En miljørapport skal som udgangspunkt fokusere på den del af planens gennemførelse, der forventes at få væsentlig indvirkning på miljøet. Alle aspekter af gennemførelsen af planen skal dog undersøges, da de tilsammen kan få væsentlig indvirkning på miljøet.

En miljørapport skal indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyn til aktuel viden og gængse vurderingsmetoder samt til,

hvor detaljeret planen er, hvad den indeholder, og på hvilket trin i et beslutningsforløb planen befinder sig, og hvorvidt bestemte forhold vurderes bedst på et andet trin i det pågældende forløb, jf. lovens § 12, stk. 2.

2.6.3. Støj fra vindmøller

Klagen

Klagerne anfører, at kommunen ikke har sikret, at støjkraevne kan overholdes, ligesom det ikke er dokumenteret, at støj og lavfrekvent støj ikke er sundhedsskadeligt.

Klagerne anfører videre, at der ved støjberegningerne er anvendt en forkert kildestøj i forhold til den ældre vindmølle ved Oure, da denne ikke er i overensstemmelse med vejledningen om støj fra vindmøller.^[31] Klagerne henviser til, at kildestøjen for ældre vindmøller i vejledningen er væsentligt højere end den, der er anvendt i støjberegningerne.

Klagerne anfører endvidere, at der ved støjberegningerne for mølletypen Vestas136 er anvendt en navhøjde på 82 m, selvom den er markedsført og godkendt på et højere tårn. I forlængelse heraf anfører klagerne, at navhøjden har en betydning for kildestyrken, og at der derfor kan stilles spørgsmålstegn ved den anvendte kildestyrke for Vestas-møllen.

Generelt om vurdering af vindmøllestøj i en miljørapport

I en miljørapport skal der bl.a. indgå oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på befolkningen og menneskers sundhed, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12. Dette omfatter bl.a. støj fra vindmøller.

Miljørapporten skal kun indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyntagen til den aktuelle viden og gængse vurderingsmetoder,

jf. miljøvurderingslovens § 12, stk. 2. Miljøvurderingsloven stiller ikke krav om, at der skal foretages bestemte målinger eller bestemte beregninger i forhold til støj, eller at disse udføres på en bestemt måde.

Miljøvurderingsloven fastlægger heller ikke grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til procedurerne og indholdet af grundlaget for beslutningerne forud for vedtagelse af planer omfattet af loven. Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger, herunder grænseværdier for støj fra vindmøller, følger af anden lovgivning.

Planklagenævnet bemærker dog, at de støjgrænseværdier for vindmøller, som fremgår af den gældende bekendtgørelse om støj fra vindmøller, er fastsat ud fra et niveau af støjbelastning, der er vurderet at være miljø- og sundhedsmæssigt acceptabelt for mennesker. De beregningsmetoder, som har fundet udtryk i bekendtgørelsen, må desuden betragtes som almindeligt anerkendte, idet disse bygger på metoder, som har været benyttet i en lang årrække, og som løbende er blevet udbygget og præciseret. Det falder uden for nævnets kompetence at vurdere, om disse metoder for beregning af støj er rimelige eller hensigtsmæssige.

Planklagenævnets vurdering

Støj fra vindmøllerne er beskrevet i miljørapportens afsnit 7.2.1 (s. 42), hvoraf det bl.a. fremgår, at der i forbindelse med miljøkonsekvensrapporten er udarbejdet støjberegninger for støjpåvirkningen af de omkringliggende boliger. Hertil fremgår det, at vindmøllerne som udgangspunkt skal køre i støjreduceret drift i den periode, hvor en eksisterende vindmølle ved Oure fortsat er i drift (scenarie 1). Når den eksisterende vindmølle er taget ned, vil de nye vindmøller kunne køre uden støjreduktion (scenarie 2).

Det fremgår endvidere af miljørapporten (s. 44), at ingen udendørs opholdsarealer ved nabobeboelser i det åbne land vil blive udsat for mere end

henholdsvis 42 og 44 dB(A) ved vindhastigheder på 6 og 8 m/s. Derudover vil ingen afgrænsede landsbyer eller tilsvarende områder, som anvendes til eller som er udlagt til støjfølsom anvendelse, blive udsat for mere end henholdsvis 37 og 39 dB(A) ved vindhastigheder på 6 og 8 m/s. Det fremgår (s. 44), at bekendtgørelsen om støj fra vindmøller^[32] derfor kan overholdes, og at påvirkningen af de omkringliggende boliger og områder samlet set vurderes at være lille i forhold til støjfølsom arealanvendelse og moderat i forhold til de omkringliggende boliger set i forhold til 0-alternativet, hvor der ikke opstilles vindmøller.

Herudover fremgår det af miljørapporten, at der skal foretages en måling af kildestyrke og eventuelt toneindhold efter vindmøllebekendtgørelsen samt beregnes støjbidrag ved naboerne for alle tre vindmøller, når den valgte mølletype er opstillet. Det fremgår, at der er fastsat vilkår om dette i § 25-tilladelsen.

Støjberegningerne er nærmere beskrevet i miljøkonsekvensrapportens afsnit 4.2, og det fremgår bl.a. heraf (s. 85), at kildestøjen for de nye vindmøller er fastsat af mølleproducenten på baggrund af støjmålinger på tilsvarende møller, og at producenten står inde for, at det beregnede støjbidrag kan overholde gældende lovgivning ved en efterprøvning. Det fremgår i øvrigt af den sammenfattende redegørelse (s. 38), at det er kommunens vurdering, at de anvendte kildestyrker er retvisende, og at disse kan anvendes til beregningen af støj i omgivelserne.

Det fremgår desuden af kommunens bemærkninger til klagerne, at den i beregningerne fastsatte kildestyrke for den ældre vindmølle ved Oure er baseret på værdier i "Støjkatalog for ældre vindmøller i Danmark" udgivet juni 2014 af Grontmij. Hertil fremgår det, at kataloget er baseret på et gennemsnit af 10 målerapporter foretaget på Vestas V25- 200 kW og V27-225 kW. Kommunen bemærker derudover, at kildestyrketallene i Miljøstyrelsens vejledning om støj fra vindmøller alene skal anvendes, hvis det ikke er muligt at fremskaffe fyldestgørende data for kildestyrken på ældre vindmøller. Hertil kommer, at vejledningen er inddelt i større intervaller som består af et gennemsnit af en mængde målerapporter fra møller mellem 100-300 kW.

Kommunen bemærker yderligere, at de mere specifikke tal fra støjkatologet for ældre vindmøller i Danmark er de mest retvisende data at anvende i forhold til vindmøllen ved Oure. Det er på den baggrund kommunens vurdering, at der er gennemført en støjberegning, der kan danne grundlag for det vedtagne plangrundlag.

Planklagenævnet konstaterer, at kommunen har vurderet støjpåvirkningen for de nærmeste boliger efter de beregningsmetoder m.v., som fremgår af bekendtgørelsen, herunder at støjen skal beregnes ud fra vindhastigheder på henholdsvis 6 og 8 m/s.

Planklagenævnet konstaterer endvidere, at beregningsresultaterne er sammenholdt med de støjgrænseværdier, som fremgår af bekendtgørelsen, og at det forventes, at grænseværdierne vil kunne overholdes. Nævnet bemærker hertil, at støjgrænserne for vindmøller er fastsat ud fra et niveau, der er vurderet til at være miljø- og sundhedsmæssigt acceptabelt for mennesker.

Planklagenævnet finder desuden, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens valg af kildestøjsdata ved beregningerne.

For så vidt angår de nye møller lægger nævnet vægt på, at kommunen ved beregningerne har taget udgangspunkt i den af producenten oplyste kildestøj for mølletyperne Vestas V136 og Siemens Gamesa SG132, der har en navhøjde på henholdsvis 82 og 84 m. Hertil bemærker nævnet, at det fremgår af lokalplanens § 6.4, at vindmøllerne må have en navhøjde på mellem 82-85 m.

For så vidt angår den ældre vindmølle ved Oure lægger nævnet vægt på, at kommunen ved beregningerne har taget udgangspunkt i kildestyrker, som fremgår af et støjkatolog for ældre møller, som er mere konkrete end kildestyrkerne i Miljøstyrelsens vejledning.

Planklagenævnet bemærker desuden, at der efter etableringen af vindmøllerne skal foretages en måling af kildestyrken og eventuelt toneindhold, ligesom der skal beregnes støjbidrag ved naboerne, når alle tre vindmøller er i drift. Nævnet konstaterer i den forbindelse, at der er vilkår om dette i § 25-tilladelsen.

Planklagenævnet finder på den baggrund, at miljørapporten i tilstrækkeligt omfang har redegjort for forhold i relation til støj, og at mindstekravene efter miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12, er opfyldt.

2.6.4. Skyggekast

Klagen

Det fremgår af klagerne, at der vil være markant skyggekast på [A1], og at det ikke kan dokumenteres, at skyggekast ikke er sundhedsskadeligt.

Generelt om skyggekast fra vindmøller

I en miljørapport skal der bl.a. indgå oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på befolkningen og menneskers sundhed, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12. Skyggekast fra vindmøller kan efter omstændighederne være en påvirkning, som skal indgå i en miljøvurdering.

Miljøvurderingsloven stiller ikke krav om, at der skal foretages bestemte målinger eller beregninger i forhold til skyggekast. Loven fastsætter heller ikke grænser for det tilladelige omfang af skyggekast.

Der findes ingen lovregulering for skyggevirksomheder fra vindmøller. Det fremgår af vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller^[33], at det anbefales, at naboboliger ikke udsættes for mere end 10 timer skyggekast årligt beregnet som reel skyggetid efter WindPro Shadow-programmet eller et tilsvarende program. Af vejledningens bilag 1 fremgår det endvidere under

modelforudsætninger, at forhindringer såsom skove, bygninger og lignende ikke bør inddrages i beregningerne. Desuden beregnes ikke skyggekast for solhøjder mindre end 3 grader over horisonten, ligesom skyggetid kun optælles, hvis mere end 20 % af solen er dækket af vingen.

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder, at kommunen i miljørapporten i tilstrækkeligt omfang har redegjort for forhold i relation til skyggekast, og at mindstekravene til en miljørapport efter miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12, er opfyldt i relation hertil.

Nævnet lægger vægt på, at kommunen har vurderet skyggepåvirkningen fra de nærmeste boliger efter de beregningsmetoder mv., som er beskrevet i vejledningen om planlægning for og opstilling af vindmøller.

Beregningerne af skyggekast er således beskrevet i miljørapporten (s. 45-47), hvoraf det fremgår, at skyggekast er beregnet med programmet WindPRO Shadow, hvori der indgår generelle statistiske data for sandsynligheden for solskin og fordeling af møllernes driftstid i forhold til de forskellige vindretninger. Hertil fremgår det, at beregningerne ikke tager højde for en eventuel afskærmende virkning af beplantning og bebyggelse omkring beboelserne, og at det reelle antal skyggetimer derfor ofte vil være mindre end beregnet. Videre fremgår det, at beregningerne er foretaget ud fra opstilling af vindmølletypen Vestas V136, som er den af de ansøgte mølletyper, der har størst vingediameter.

Det fremgår i den forbindelse også af miljørapporten, at der i kommuneplan 2021-2033 er fastsat en konkret retningslinje for skyggekast fra vindmøller, hvoraf det fremgår, at det så vidt muligt skal sikres, at boliger til helårsbeboelse ikke udsættes for skygge i mere end 10 timer om året ved planlægning for nye vindmøller. I forlængelse heraf fremgår det, at retningslinjen følger Erhvervsstyrelsens vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller.

Om resultaterne af de konkrete beregninger fremgår det af miljørapporten (s. 46), at ti naboer øst for planområdet og fire naboer vest for planområdet vil blive udsat for mere end 10 timers skyggekast pr. år. Antallet af timer med skyggekast varierer fra ca. 12 timer til ca. 39 timer pr. år. Kommunen har på baggrund af dette vurderet, at der for de 14 naboer er behov for afværgeforanstaltninger. I forlængelse heraf fremgår det, at der i § 25-tilladelsen skal stilles vilkår om, at boliger maksimalt må udsættes for skyggekast i 10 timer om året, og at møllerne skal have installeret en teknik, der gør det muligt at stoppe vindmøllerne. På baggrund af afværgeforanstaltningerne er det kommunens vurdering, at der ikke vil være en væsentlig skyggepåvirkning af de omkringliggende boliger.

Nævnet konstaterer, at der i § 25-tilladelsen til projektet er fastsat et sådant vilkår om, at omkringliggende boliger maksimalt må udsættes for 10 timers skyggekast om året (beregnet som reel skyggetid med WindPro (Shadow) eller tilsvarende program). Derudover er der et vilkår om, at vindmøllerne skal have installeret teknik og software, der gør det muligt at stoppe møllerne og begrænse det reelle skyggekast til maksimalt 10 timer pr. år. Planklagenævnet lægger derfor til grund, at det med § 25-tilladelsen er sikret, at nabobeboelser ikke udsættes for mere end 10 timers skyggekast om året.

Særligt i forhold til den sundhedsmæssige påvirkning, bemærker nævnet, at det fremgår af miljørapporten (s. 51), at der ikke lovgivningsmæssigt er fastsat grænseværdier for skyggekastpåvirkningen, men at det anbefales, at ingen boliger udsættes for skyggekast i mere end 10 timer om året. Derudover henvises der til en rapport fra Sundhedsstyrelsen hvor det konkluderes, at der ikke er direkte helbredseffekter på grund af skyggekast, men at den varierende lysintensitet i skyggerne fra vindmøllevingerne er generende i de afstande, retninger og perioder, hvor de måtte forekomme.

Planklagenævnet kan derfor ikke give medhold i klagepunktet.

2.6.5. Opstillingsmønster

Klagen

Det fremgår af klagerne, at det ikke er korrekt, at vindmøllerne står på en lige linje. Klagerne henviser i den forbindelse til fotopunkt 13.

Planklagenævnet har forstået dette som en klage over, at vindmøllerne ikke opstilles i et let opfatteligt geometrisk mønster.

Generelt om opstillingsmønster

Det fremgår af § 2, stk. 4, i bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller,^[34] at vindmøller opstillet i grupper skal opstilles i et i forhold til landskabet let opfatteligt geometrisk mønster.

Det fremgår af vejledningen om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller,^[35] at for grupper med 3 til 4 møller anbefales opstilling i lige rækker. For grupper med 5 eller flere møller anbefales opstilling i lige eller buede rækker. Det fremgår desuden, at kommunen ved fastlæggelsen af opstillingsmønstret for vindmøller i forslaget til en lokalplan, må tage udgangspunkt i såvel det landskab, som møllerne skal opstilles i, som møllernes betydelige fjernvirkning. Kommunalbestyrelsen skal begrunde, hvorfor et opstillingsmønster forventes oplevet geometrisk let opfatteligt, set i forhold til landskabet – og altså ikke set "oppefra".

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder, at der samlet set ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at opstillingsmønsteret i den konkrete sag samlet set fremgår enkelt og let opfatteligt.

Det fremgår således af lokalplanens § 6.2, at vindmøllerne skal opstilles på en ret linje med lige stor afstand imellem sig. Det fremgår hertil af miljørapporten (s. 27), at plangrundlaget giver mulighed for at etablere tre ens vindmøller, der opstilles på en ret linje med en indbyrdes afstand på 380 m. Derudover henvises der i miljørapporten til miljøkonsekvensrapporten, hvor det på baggrund af visualiseringer er undersøgt, hvordan vindmøllerne opleves i det omkringliggende landskab. På baggrund af visualiseringerne er det vurderet, at møllerne samlet set fremstår som en harmonisk, sammenhængende enhed med et let opfatteligt opstillingsmønster. Opstillingsmønsteret er desuden yderligere beskrevet i miljøkonsekvensrapportens afsnit 3.4 (s. 65).

Nævnet bemærker endvidere, at udvalgte visualiseringer fra nærzonen, mellemzonen og fjernzonen fremgår af miljørapportens afsnit 7.3.1, herunder fotopunkt 7 fra nærzonen (s. 56). Det fremgår af teksten til fotopunkt 7, at alle tre møller fra dette fotopunkt er markant synlige, samt at møllernes opstillingsmønster på et en ret linje vurderes at falde godt ind i landskabets linjer.

Særligt i forhold til det af klagerne anførte vedrørende fotopunkt 13, bemærker Planklagenævnet, at der altid vil være vinkler, hvorfra et opstillingsmønster fremstår som vanskeligt at opfatte som visuelt harmonisk. Kravet i bekendtgørelsens § 2, stk. 4, må således efter nævnets opfattelse forstås som et krav om, at opstillingen *samlet set* fremstår med et let opfatteligt mønster.

Planklagenævnet kan på den baggrund ikke give medhold i klagepunktet.

2.6.6. Landskabelig påvirkning

Klagen

Klagerne anfører i klagen, at harmoniforholdene mellem vindmøllernes tårn og vinger er større end anbefalingerne fra regeringens planlægningsudvalg, hvor

anbefalingerne er 1:1,1 eller 1:1,2. Derudover anfører klagerne, at vindmøllerne er større end de fleste andre landskabselementer i området, og at vindmøllerne vil stå i kontrast hertil.

Klagerne anfører videre, at der vil være et visuelt overlap mellem de eksisterende vindmøller vest for Oure og vindmøllerne nord for Gudbjerg og Gudme.

Generelt om landskabelig påvirkning

I en miljørapport skal der bl.a. gives oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på spørgsmål som landskab, jf. bilag 4, litra f, jf. § 12.

Dette indebærer efter Planklagenævnets opfattelse, at der efter omstændighederne skal indgå oplysninger om påvirkningen af landskab i en miljørapport. Dette kan navnlig være relevant, hvis planen omfatter et område, der i kommuneplanen er udpeget med særlige landskabelige værdier.

Miljøvurderingsloven stiller ikke krav om, at der ikke må være en visuel påvirkning af landskabet, eller hvor stor en eventuel påvirkning må være. Miljøvurderingsloven fastsætter heller ikke et krav om, at der skal udarbejdes visualiseringer, og der er således heller ikke særlige krav til indholdet eller omfanget af eventuelle visualiseringer.

Der er derimod i planlovens § 16, stk. 4 (kystnærhedszonen) visse krav til vurderingen af den visuelle påvirkning af kysten.

Planklagenævnets vurdering

Landskab og kulturarv er beskrevet i miljørapportens afsnit 7.3. Det fremgår (s. 54), at vurderingen af landskab og kulturarv er baseret på visualiseringer

udarbejdet i forbindelse med miljøvurderingen af projektet og den tilhørende miljøkonsekvensrapport, som indeholder en mere detaljeret beskrivelse af påvirkningen og visualiseringerne.

Det fremgår af miljørapporten (s. 54), at landskabet omkring planområdet er varieret med et let bølget terræn, der veksler mellem områder med begrænset udsyn og lange kig over landskabet. Landskabet indeholder levende hegn, beplantning omkring bebyggelser og mindre skove. Hertil fremgår det, at de planlagte vindmøller primært på grund af deres højde vil være synlige fra landskabet, særligt fra punkter, hvor der er direkte udsyn. Oftest vil kun dele af vindmøllerne være synlige på grund af det omkringliggende terræn og beplantning.

I forhold til nærzonen (0-4,5 km fra planområdet) fremgår det af miljørapporten (s. 55), at vindmøllerne vil kunne opleves som markante og fra flere områder være dominerende i landskabet. Derudover fremgår det, at vindmøllerne er større end de fleste andre landskabselementer, herunder både naturlige elementer og bygningsværker. Mindre bebyggelser og beplantning kan dog afskærme for udsynet til vindmøllerne og enkelte steder spærre helt for udsynet.

Det fremgår (s. 59), at vindmøllerne vil være mindre dominerende i mellemzonen (4,5-10 km fra planområdet) i forhold til nærzonen. Vindmøllerne kan dog stadig optræde som markante elementer fra de punkter i landskabet, hvor møllerne er synlige, men der vil være en balance mellem vindmøllerne og dominerende landskabselementer. I forlængelse heraf fremgår det, at det ofte kun vil være dele af vindspidserne, der er synlige, ligesom møllerne fortrinsvis vil være synlige fra højtbeliggende områder i landskabet.

For så vidt angår fjernzonen (mere end 10 km fra planområdet) fremgår det (s. 60), at vindmøllerne vil være synlige fra åbne og højtliggende arealer uden beplantning i klart og solrigt vejr. Påvirkningen af landskabet vil dog være begrænset, da det ofte kun vil være mindre dele af møllevingerne, der er synlige.

Det fremgår (s. 61), at den landskabelige påvirkning i nærzonen vurderes at være moderat negativ, hvor møllerne vil være mere tilpasset landskabets skala i mellem- og fjernzonen. Derudover vil møllerne rotere langsommere i landskabet end de ældre og mindre vindmøller i det omkringliggende landskab. Påvirkningen vurderes på den baggrund at være lille.

Det visuelle samspil med andre vindmøller er beskrevet i miljørapportens afsnit 7.3.5 (s. 67-68). Det fremgår, at der inden for en afstand på 4,2 km er seks eksisterende vindmøller: en ældre mølle ved Oure, to møller vest for Oure, samt tre møller nord for Gudbjerg og Gudme. Det fremgår, at den ældre vindmølle vil kunne ses sammen med de nye vindmøller fra området syd for Oure, men at det vil være tydeligt, at der er tale om to adskilte anlæg. Møllerne vil dog punktvis eller på korte strækninger kunne opfattes placeret tæt på hinanden. I forhold til de to vindmøller vest for Oure og de tre vindmøller nord for Gudbjerg og Gudme fremgår det, at det visuelle samspil vil være ubetænkeligt, da møllegrupperne vil fremstå som adskilte anlæg, og at der kun undtagelsesvist vil forekomme visuelt forstyrrende overlap. Samlet set vurderes det visuelle samspil med de eksisterende vindmøller og den samlede påvirkning af landskabet at være ubetænkelig, og påvirkningen kategoriseres som ingen/neutral (s. 69).

Planklagenævnet finder på baggrund af ovenstående, at kommunen i miljørapporten har foretaget en tilstrækkelig vurdering af den landskabelige påvirkning ved opstilling af vindmøllerne. Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at miljøvurderingsloven ikke stiller krav om, at der ikke må være en visuel påvirkning, eller hvor stor en eventuel påvirkning må være.

I forhold til konklusionen på vurderingen bemærker nævnet, at der tilkommer kommunerne et betydeligt skøn i forbindelse med landskabelige vurderinger. Nævnet bemærker desuden, at grundlaget for vurderingen fremgår klart af miljørapporten og de tilhørende visualiseringer, og at vurderingen ikke er behæftet med egentlige, objektive fejl.

Planklagenævnet finder således, at miljørapporten og visualiseringerne samlet set giver et tilstrækkeligt dækkende indtryk af konsekvenserne af det planlagte og dermed udgør et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag for de kommunale beslutningstagere og offentligheden i forhold til den landskabelige vurdering, herunder til eventuelt at vurdere den landskabelige påvirkning på en anden måde end den, der fremgår af miljørapportens tekst.

I forlængelse heraf bemærker nævnet, at miljøkonsekvensrapportens bilag 7 med visualiseringer har været i offentlig høring samtidig med planforslagene og miljørapporten, ligesom der er en henvisning hertil i miljørapporten.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.6.7. § 3-beskyttede områder

Klagen

Klagerne anfører, at vindmøllerne medfører betydelige negative konsekvenser for sårbar natur, og at planen indebærer en risiko for miljøforurening af det nærliggende vandløb.

Planklagenævnet har forstået dette som en klage over, at miljørapporten ikke indeholder tilstrækkelige oplysninger om påvirkningen af området beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Generelt om § 3-områder

Det fremgår af miljøvurderingslovens bilag 4, litra c, d og f, jf. § 12, stk. 1, at der i en miljøvurdering bl.a. skal gives oplysninger om miljøforholdene i områder, der kan blive væsentligt berørt, ethvert eksisterende miljøproblem, som er relevant for planen, herunder navnlig problemer på områder af særlig betydning for miljøet, samt den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder spørgsmål som den biologiske mangfoldighed, fauna, flora og landskab.

Dette indebærer efter Planklagenævnets opfattelse, at det efter omstændighederne skal indgå i en miljøvurdering, hvis en plan kan påvirke et område, som er beskyttet efter § 3 i naturbeskyttelsesloven[36]. Det er i den forbindelse uden betydning, om området ligger uden for lokalplanområdet. Det afgørende er, om planen kan have en *indvirkning* på området.

Planklagenævnets vurdering

Det fremgår af lokalplanens redegørelse (s. 33), at fundamenterne til vindmøllerne, kranpladser, adgangsveje, teknik- og kabelskure alle ligger uden for arealer med § 3-beskyttede naturtyper. Adgangsvejen fra Landevejen krydser dog Tange Å, hvor den eksisterende overkørsel skal udvides, hvilket kræver dispensation fra naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven.[37]

Beskyttede naturtyper (§ 3-områder) er endvidere beskrevet i miljørapportens afsnit 7.4.4. Det fremgår bl.a. (s. 83), at der i forbindelse med udgravninger til vindmøllernes fundamenter skal oppumpes en begrænset mængde vand, som skal nedsive på de omkringliggende marker. Det fremgår, at der primært vil være tale om overfladevand/regnvand, og at det i miljøkonsekvensrapporten er vurderet, at der ikke vil være risiko for okker i det oppumpede vand. Vandspejlet i de omkringliggende områder, herunder § 3-arealer, vil desuden ikke blive påvirket. Hertil kommer, at der i § 25-tilladelsen til projektet fastsættes vilkår om, at oppumpet vand ikke må udledes direkte til beskyttede eller værdifulde naturområder, vandløb og lavbundslande.

Samlet set vurderes det, at anlæggelsen og driften af vindmøllerne ikke vil medføre væsentlige negative påvirkninger af beskyttede naturtyper eller vandløb i eller nær planområdet.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovennævnte, at kommunen har overholdt miljøvurderingslovens minimumskrav til indholdet af en miljørapport i

forhold til vurderingen af § 3-beskyttet natur, og nævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.6.8. Farlige stoffer

Klagen

Klagerne anfører, at opstilling af vindmøller kan medføre risiko for spild af olie, kemikalier og andre forurenende stoffer.

Yderligere anfører klagerne, at kommunen ikke har undersøgt forhold omkring Bisphenol A og PFAS i forhold til vindmølleopstilling, herunder i relation til natur og drikkevand.

Generelt om farlige stoffer

I en miljørapport skal der bl.a. indgå oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på jordbund og vand, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12. Vurderingen skal bl.a. ske ud fra, hvad der med rimelighed kan forlanges med hensyn til aktuel viden og gængse vurderingsmetoder.

Kommunens vurdering i forhold til farlige stoffer

Af miljørapporten (s. 97) fremgår det, at der ikke er kortlagt jordforurening i planområdet, og at der i forbindelse med anlægs- og driftsfasen etableres afværgende foranstaltninger for at undgå oliespild og sikre hurtig oprensning i tilfælde af eventuelle uheld. Det fremgår ligeledes at, planlægningen ikke vil medføre tilførsel af miljøfarlige kemiske stoffer i hverken anlægs- eller driftsfasen, ligesom det er kommunens vurdering, at planerne ikke vil forringe den kemiske tilstand for de terrænnære eller regionale grundvandsforekomster.

Derudover fremgår det (s. 97), at planområdet ligger inden for et område med drikkevandsinteresser og inden for indvindingsoplandet for Lundeborg

Vandværk. Der er imidlertid ingen drikkevandsboringer i eller nær planområdet. Hertil kommer, at ingen eksisterende boringer eller vandforsyningsanlæg derfor kan blive beskadiget eller påvirket ved uheld i forbindelse med anlægsarbejderne. I forbindelse med planlægningen inddrages desuden arealer til veje og kranpladser, som hidtil har været anvendt til intensiv landbrugsdrift, hvorfor anvendelsen af pesticider vil blive reduceret.

Det fremgår yderligere af miljørapporten (s. 99), at jordbunden i planområdet består af moræneler, som generelt yder en god beskyttelse af grundvandet mod forurenende stoffer, der spildes på jordoverfladen. I anlægsfasen vil der blive anvendt og opbevaret olie og øvrige kemikalier i containere og udendørs spildbakker. Det fremgår, at der i § 25-tilladelsen til projektet er fastsat vilkår, der sikrer, at olie, kemikalier og brændstof opbevares og håndteres, således spild forebygges. I tilfælde af spild er der krav om håndtering af dette efter en beredskabsplan.

I forhold til driftsfasen fremgår det (s. 100), at der håndteres olieholdige produkter i forbindelse med f.eks. service af møllerne. Eventuelt oliespild vil blive opsamlet i nacellen eller ledt ned i tårnet og opsamlet i bunden. Vindmøllerne er desuden installeret med elektronisk niveauovervågning og automatisk stop og alarmering i tilfælde af oliespild. Hertil fremgår det, at der i § 25-tilladelsen ligeledes fastsættes vilkår om elektronisk niveauovervågning i møllerne.

I forlængelse heraf fremgår det (s. 100), at vindmøllerne samlet set ikke vil påvirke jord mv. på grund af møllernes indretning, drift og de fastsatte vilkår i § 25-tilladelsen.

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder på baggrund af ovenstående, at miljørapporten indeholder en tilstrækkelig beskrivelse og vurdering af planernes sandsynlige væsentlige indvirkning på jordbund og vand, og at minimumskravene i miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12, stk. 1, derfor er opfyldt.

Nævnet lægger vægt på, at kommunen i miljørapporten har foretaget en beskrivelse og vurdering af planernes sandsynlige væsentlige indvirkninger på miljøet i forhold til grundvand og drikkevand. Nævnet lægger herunder vægt på, at kommunen har vurderet, at planlægningen ikke vil medføre tilførsel af miljøfarlige kemiske stoffer i hverken anlægs- eller driftsfasen.

Endvidere lægger nævnet vægt på, at olie, kemikalier og brændstof skal opbevares og håndteres, så spild forebygges, ligesom eventuelle oliespild vil blive opsamlet i nacellen eller opsamlet i bunden af tårnet. Hertil kommer, at der i vindmøllerne er installeret et elektronisk niveauovervågning samt automatisk stop og alarmering i tilfælde af oliespild. Nævnet kan konstatere, at der er fastsat et sådant vilkår i § 25-tilladelsen til projektet.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.6.9. Alternativer

Klagen

Det fremgår af klagerne, at der er et vindmølleområde øst for Svendborgmotorvejen, hvor der bl.a. er længere til naboer og natur. Hertil fremgår det, at det er en fejl, at kommunen ikke har medtaget, beskrevet og vurderet dette væsentlige alternativ.

Generelt om alternativer

En miljørapport skal fastlægge, beskrive og evaluere *rimelige* alternativer, jf. miljøvurderingslovens § 12, stk. 1.

Forpligtelsen til at fastlægge, beskrive og evaluere rimelige alternativer skal ses i sammenhæng med formålet med en miljøvurdering af en plan, som er at sikre,

at planens indvirkning på miljøet inddrages og bidrager til, at der træffes en begrundet og oplyst afgørelse om planens endelige udformning. Valget og udformningen af rimelige alternativer foretages med udgangspunkt i planens mål og geografiske anvendelsesområde. Det valgte alternativ skal være realistisk, hvilket vil sige muligt at realisere i stedet for det påtænkte.[38]

Der fremgår desuden følgende af EU-kommissionens vejledning om SMV-direktivet:

Det fremgår ikke af direktivets tekst, hvad der menes med et rimeligt alternativ til en plan eller et program. Det første skridt i forbindelse med beslutningen om mulige rimelige alternativer bør være at tage planens eller programmets mål og geografiske anvendelsesområde i betragtning. Teksten oplyser ikke, om der menes alternative planer eller programmer eller forskellige alternativer inden for en plan eller et program. I praksis vil forskellige alternativer inden for en plan normalt blive vurderet (f.eks. forskellige metoder for affaldsbortskaffelse inden for en affaldshåndteringsplan eller forskellige metoder for udvikling af et område inden for rammerne af en arealanvendelsesplan). Et alternativ kan være en anden måde at opfylde planens eller programmets mål på. Med hensyn til arealanvendelsesplaner eller fysiske planlægningsplaner er oplagte alternativer anderledes anvendelser af områder, der er udpeget til specifikke aktiviteter eller formål, og alternative områder for sådanne aktiviteter.[39].

Der er ikke i miljøvurderingsloven et krav om, at der skal vælges en bestemt planlægningsmæssig løsning frem for andre.

Det kan efter Planklagenævnets opfattelse ikke antages, at der altid er en pligt til at vurdere andre alternativer end 0-alternativet. Alternativer er navnlig relevante ved større, ikke-reversible beslutninger, ved omfattende indgreb i det eksisterende miljø, ved politisk usikkerhed omkring løsningen i kommunen, samt hvis der er indkommet (realistiske) alternative forslag fra berørte myndigheder eller offentligheden.

Planklagenævnet finder desuden ikke, at der af SMV-direktivet eller miljøvurderingsloven kan udledes en pligt til, at en kommune i forbindelse med vurderingen af alternativer nødvendigvis skal vurdere en helt anden geografisk placering af det påtænkte byggeri, anlæg m.v. Kommunen kan dog vælge at inddrage et sådant alternativ, såfremt kommunen vurderer, at det er et rimeligt alternativ.

Der er under alle omstændigheder alene krav om at beskrive *rimelige/realistiske* alternativer. At alternativerne skal være realistiske, betyder, at de skal være teknisk, praktisk og økonomisk mulige. De skal desuden falde ind under den pågældende myndigheds retlige og geografiske kompetence.[40]

En miljørapport skal indeholde en kort skitsering af grunden til at vælge de alternativer, der har været behandlet, og en beskrivelse af, hvorledes vurderingen er gennemført, herunder eventuelle vanskeligheder (som f.eks. tekniske mangler eller mangel på knowhow), der er opstået under indsamlingen af de krævede oplysninger, jf. bilag 4, litra h.

Der er således et krav om, at der skal redegøres for grunden til at *vælge de alternativer, der har været behandlet*, jf. bilag 4, litra h. Der er derimod ikke i loven eller direktivet et krav om redegørelse for grunden til at *fravælge* at behandle bestemte alternativer.

Planklagenævnets vurdering

Det fremgår af miljørapporten (s. 23), at der i forbindelse med den indledende offentlige høring indkom flere høringssvar, som foreslog, at vindmøllerne i stedet kunne placeres på havet eller langs motorveje. Videre fremgår det, at alternativerne ikke vurderes relevante eller rimelige, da havvindmøller hører under statslig planlægning, og da ansøgeren ikke disponerer over arealer langs motorvejene.

Desuden fremgår det, at solcelleanlæg udgør en alternativ vedvarende energikilde. Et solcelleanlæg med tilsvarende energiproduktion vil medføre beslaglæggelse af et areal på ca. 50 ha. Vindmølleprojektet skal derimod alene bruge ca. 1 ha, hvor de omkringliggende marker forsat vil kunne anvendes til landbrugsdrift. Det er derfor vurderet, at etablering af et solcelleanlæg ikke er et relevant alternativ.

Det fremgår videre af miljørapporten, at der som følge af ovennævnte ikke er belyst andre alternativer til planlægningen udover 0-alternativet.

Planklagenævnet forstår det af kommunen anførte på den måde, at kommunen har vurderet, at der ikke i kommunen er andre planlægningsmæssigt rimelige eller relevante alternativer til den valgte geografiske placering af vindmøllerne. Nævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering heraf.

Planklagenævnet finder således, at det ikke er en mangel ved miljøvurderingen, at miljørapporten ikke fastlægger, beskriver og evaluerer alternative geografiske placeringer for vindmøllerne. Planklagenævnet lægger vægt på, at der ikke efter SMV-direktivet eller miljøvurderingsloven kan udledes en pligt til, at en kommune i forbindelse med vurderingen af alternativer nødvendigvis skal vurdere en helt anden geografisk placering af et påtænkte anlæg. Hertil kommer, at kommunen i miljørapporten har redegjort for, hvorfor de i høringssvarene foreslåede alternative placeringer ikke er relevante.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovennævnte, at kommunen har overholdt miljøvurderingslovens minimumskrav til indholdet af en miljørapport i forhold til vurderingen af alternativer, og nævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Planklagenævnet bemærker desuden, at nævnet ikke kan efterprøve, om den valgte placering er den mest hensigtsmæssige.

2.6.10. Dyreliv i øvrigt

Klagen

Klagerne anfører, at sorte egern og skrubtudser er vurderet forkert og utilstrækkeligt i miljørapporten. Hertil kommer, at der er frøer i området.

Generelt om dyreliv

I en miljørapport skal der indgå oplysninger om den *sandsynlige væsentlige* indvirkning på miljøet, herunder den biologiske mangfoldighed, fauna og flora, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12.

Dette indebærer ikke, at det planlagte skal vurderes i forhold til alle tænkelige forekomster af flora og fauna, men navnlig, hvis der er tale om betydningsfulde habitater for bestemte arter, især hvis der er tale om sjældne arter, og hvis det planlagte i øvrigt kan påvirke disse. Vurderingen skal endvidere ske ud fra, hvad der med rimelighed kan forlanges med hensyn til aktuel viden og gængse vurderingsmetoder.

Planklagenævnets vurdering

Det fremgår af miljørapportens afsnit 7.4 om natur (s. 73), at afsnittet omhandler Natura 2000-områder, bilag IV-arter, beskyttede fugle og beskyttede naturtyper.

Det fremgår desuden, at opsætning og drift af vindmøllerne ikke vil berøre vandområder, herunder vandløb, søer og vandhuller, ligesom realisering af planlægningen ikke vil medføre en påvirkning af § 3-beskyttede naturarealer i øvrigt.

Endvidere fremgår det, at det ifølge miljøportalens registreringer vil være relevant at beskrive den potentielle påvirkning af bilag IV-arterne flagermus,

odder, hasselmus, markfirben, stor vandsalamander, klokkefrø, spidssnudet frø, springfrø og grønbroget tudse. Som beskrevet i afsnit 2.2.3 og 2.3.4, er det kommunens vurdering, at planlægningen ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for bilag IV-arter.

Planklagenævnet finder på baggrund af ovennævnte, at miljørapporten i tilstrækkeligt omfang redegør for den sandsynlige væsentlige miljømæssige indvirkning i forhold til fauna, og at miljøvurderingslovens minimumskrav til en miljøvurdering således er opfyldt, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12.

Nævnet finder endvidere, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at det ikke var relevant at beskrive påvirkningen af sorte egern, skrubtudser og frøer i miljørapporten. Nævnet lægger vægt på, at der ikke foreligger oplysninger om, at der inden for planområdet er vigtige levesteder for disse arter.

Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at der ikke er krav om, at der i en miljørapport indgår oplysninger om enhver mulig indvirkning. En miljørapport skal således vurdere den *sandsynlige væsentlige* indvirkning på miljøet.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.7. Forholdet mellem planer

2.7.1. Klagen

Det fremgår af klagerne, at lokalplanen er i strid med lokalplan nr. 86, golf, wellness og hestecenter på Broholm Gods, som gælder for et område i nærheden af planområdet.

Klagerne anfører desuden, at projektet ikke overholder kommuneplanen.

Planklagenævnet har forstået dette som et klagepunkt over, at lokalplanen er i strid med en nærliggende lokalplan og kommuneplanen.

2.7.2. Generelt om forholdet mellem kommuneplan og lokalplan

En lokalplan må ikke være i strid med kommuneplanen, jf. planlovens § 13, stk. 1, nr. 1. Dette krav er en del af planlovens rammestyringsprincip, der fastslår, at den mere detaljerede planlægning er begrænset af rammerne i den overordnede planlægning.

En kommuneplan fastlægger på grundlag af en samlet vurdering af udviklingen i kommunen en hovedstruktur, som angiver de overordnede mål for udviklingen og arealanvendelsen i kommunen, jf. planlovens § 11, stk. 2, nr. 1, retningslinjer for arealanvendelsen m.v., jf. planlovens § 11, stk. 2, nr. 2, og rammer for lokalplanernes indhold for de enkelte dele af kommunen, jf. § 11, stk. 2, nr. 3. En lokalplan må hverken være i strid med kommuneplanens hovedstruktur, retningslinjer eller rammebestemmelser. Desuden må lokalplanen ikke være i strid med redegørelsens rækkefølgeangivelse.

Planlovens § 13, stk. 1, nr. 2-9, oplister herudover en række yderligere bestemmelser og regelsæt, som en lokalplan ikke må stride mod, herunder regler eller beslutninger efter §§ 3 og 5 j (nr. 2), offentliggjorte forslag til regler efter §§ 3 og 5 j, jf. § 22 a, stk.1 (nr. 3), en Natura 2000-plan (nr. 4), regler om indsatsprogram udstedt med hjemmel i lov om vandplanlægning (nr. 5), en kommunal risikostyringsplan (nr. 6), en Natura 2000-skovplan (nr. 7), en råstofplan (nr. 8), og en havplan (nr. 9).

2.7.3. Generelt om ændringsforslag af kommuneplan

En kommune har mulighed for at ændre tidligere kommuneplanlægning med et kommuneplantillæg.

En kommune kan beslutte at tilvejebringe kommuneplantillæg i overensstemmelse med de procedurer, som er fastsat i planlovens kapitel 6, såfremt indholdet i øvrigt er i overensstemmelse med reglerne i planloven, og såfremt der er en planlægningsmæssig relevant begrundelse for planlægningen.

2.7.4. Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet bemærker indledningsvist, at klagerne ikke nærmere har præciseret, hvilke retningslinjer i kommuneplanen, som lokalplan nr. 658 skulle være i uoverensstemmelse med.

Nævnet bemærker, at det fremgår af lokalplanens redegørelse (s. 19), at lokalplanen ikke er i overensstemmelse med kommuneplanen i forhold til retningslinjer eller rammer, og at der derfor skal udarbejdes et kommuneplantillæg, som sikrer, at der er den nødvendige overensstemmelse mellem planerne.

Kommunen har på den baggrund, samtidig med den endelige vedtagelse af lokalplan nr. 658, vedtaget kommuneplantillæg nr. 2021.01 for at sikre den nødvendige overensstemmelse. Kommuneplantillægget udpeger området til vindmølleområde, jf. planlovens § 11 a, stk. 1, nr. 5, og fastsætter rammebestemmelser for området. Det fremgår således af rammebestemmelserne, at den generelle anvendelse for rammeområde 10.00.T3.053 er tekniske anlæg, og at den specifikke anvendelse er vindmølleanlæg.

Planklagenævnet bemærker, at lokalplanen er i overensstemmelse med kommuneplantillægget, som udpeger området som vindmølleområde i kommuneplanens retningslinjer og fastsætter rammebestemmelser for området.

Planklagenævnet finder desuden, at lokalplanen ikke er i strid med lokalplan nr. 86. Nævnet lægger vægt på, at lokalplan nr. 86 ikke gælder for det område, som er omfattet af den påklagede lokalplan, og at bestemmelserne i lokalplan nr. 86 dermed ikke gælder for det udlagte planområde.

Planklagenævnet kan på den baggrund ikke give medhold i klagepunktet.

2.8. Kystnærhedszonen

2.8.1. Klagen

Det fremgår af klagerne, at planlovens regler om kystnærhedszonen ikke overholdes, og at klagerne ønsker en vurdering af, om placeringen af vindmøllerne er inden for lovens grænser.

2.8.2. Regler om kystnærhedszonen

Kystnærhedszonen omfatter kystområderne i ca. 3 km's afstand fra kysten i landzone og sommerhusområder. Kystnærhedszonen er ikke en forbudszone, men der stilles særlige krav til planlægningen i disse områder.

Hensigten med kystbestemmelserne er dels at friholde kystområderne for bebyggelse og anlæg, som ikke er afhængige af kystnærhed, dels at sikre, at nye arealer til byzone og anlæg i landzone placeres i størst mulig afstand fra kystlinjen og fortrinsvis bag eksisterende bebyggelse. Det gælder især for de åbne kyststrækninger. Kystbestemmelserne skal desuden medvirke til at sikre og udbygge befolkningens adgang til kysterne.

Reglerne om planlægning i kystnærhedszonen fremgår af planlovens § 5 a og § 5 b (generelt om planlægning i kystnærhedszonen), § 11 a, stk. 1, nr. 21, og § 11 e, stk. 1, nr. 11, og stk. 2 (krav til kommuneplanen), § 16, stk. 4 (krav til lokalplaner) og § 29, stk. 2 (indsigelse fra ministeren).

2.8.3. Generelt om begrundelse for planlægning i kystnærhedszonen

Kystnærhedszonen uden for udviklingsområder skal søges friholdt for bebyggelse og anlæg, som ikke er afhængige af kystnærhed, jf. planlovens § 5 a, stk. 1. Der må i kystnærhedszonen kun inddrages nye arealer i byzone og planlægges for anlæg i landzone, såfremt der er en særlig planlægningsmæssig eller funktionel begrundelse for kystnær lokalisering, jf. § 5 b, stk. 1, nr. 1.

Som eksempler på planlægningsmæssige begrundelser nævnes i lovbemærkningerne^[41] boligernes lokalisering i forhold til infrastruktur og servicefunktioner, allerede foretagne investeringer i infrastruktur, og tilfælde hvor byvækst ind i landet vil komme i konflikt med klare natur- og landskabsinteresser.

Det fremgår desuden, at en funktionel begrundelse f.eks. kan være, at anlæg har behov for kystnær placering af hensyn til søværts transport, udøvelse af fiskerierhvervet, kølevand, vindforhold og lign. Der kan herunder opstilles vindmøller i kystnærhedszonen. Placeringen af vindmøller i kystnærhedszonen bør dog koncentreres i klynger og parker.

Endelig fremgår det af lovforarbejderne, at privatøkonomiske interesser, grundejerforhold eller behov for en gunstig beliggenhed ikke i sig selv kan anses for planlægningsmæssige eller funktionelle begrundelser.

Kravene til den særlige planlægningsmæssige eller funktionelle begrundelse skærpes, jo tættere det konkrete område ligger på kysten. Begrundelsen for kystnær lokalisering skal desuden afvejes mod kystnærhedszonens natur- og landskabsinteresser.

Det fremgår endvidere af lovbemærkningerne, at § 5 b pålægger de planlæggende myndigheder at godtgøre behovet for kystnær beliggenhed,

herunder i fornødent omfang at belyse mulighederne for placering uden for kystnærhedszonen.

Særligt i forhold til vindmøller fremgår det af vejledningen om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller, at opstilling af vindmøller i kystnærhedszonen vil kræve en vurdering af alternative placeringsmuligheder uden for disse områder. Såfremt reelle alternative placeringsmuligheder uden for et beskyttet område ikke i tilstrækkelig grad kan opfylde kommunens målsætning for udbygning med f.eks. vindmøller og vedvarende energi, eller hvis andre beskyttelseshensyn forhindrer udnyttelse af de alternative områder, kan dette hensyn indgå i den samlede planlægningsmæssige begrundelse for placering af vindmøllerne.^[42] Det fremgår desuden, at ved planlægning i kystnærhedszonen skal der tages størst muligt hensyn til landskab og natur. Samtidig skal planlægningen afvejes imod andre væsentlige miljøinteresser og bymæssige værdier ud fra en planlægningsmæssig helhedsbetragtning. Det er muligt at planlægge for opstilling af vindmøller i kystnærhedszonen, hvis der kan lægges en særlig planlægningsmæssig eller funktionel begrundelse til grund for den kystnære lokalisering. Vindforhold kan udgøre den fornødne funktionelle begrundelse. Hovedprincippet er dog, at der altid forudsættes en nærmere afvejning af vindmøller over for natur- og landskabsinteresser i det sårbare kystlandskab.^[43]

2.8.4. Planklagenævnets vurdering

Det fremgår af lokalplanens redegørelse (s. 20), at planområdet ikke er udpeget som sårbart kystlandskab i kommuneplan 2021-2033.

Videre fremgår det (s. 21), at der er gode vindressourcer i lokalplanområdet i forhold til områder længere inde i landet. Derudover er der god afstand til omkringliggende byområder, ligesom området er relativt tyndt befolket, hvilket medvirker til at minimere antallet af omkringboende, som vil blive påvirket af vindmøllerne. Videre fremgår det, at planområdet er placeret tæt ved en af de overordnede gennemfartsveje i kommunen, og at området i dag anvendes som landbrugsarealer i form af dyrket jord. På den baggrund er det kommunens

vurdering, at etablering af vindmøller i området opfylder kravet om funktionel begrundelse.

Det fremgår ligeledes af lokalplanens redegørelse (s. 21), at vindmøllerne placeres relativt langt fra kysten med en afstand til kysten på ca. 2,6-2,8 km, hvilket reducerer den visuelle påvirkning af de mere kystnære arealer inden for kystnærhedszonen. I forlængelse heraf er der henvist til to visualiseringer, hvor den ene visualiserer vindmøllerne fra havnen i Lohals på Langeland (fotopunkt 6, figur 14), og den anden visualiserer vindmøllerne fra Gladbjergvej nord for Gudme (fotopunkt 35, figur 15). Det fremgår af lokalplanen (s. 21):

Set fra kysten af Langeland og ved sejlads på Storebælt mellem Fyn og Langeland vil vindmøllerne hæve sig over horisonten og markere sig i kystlandskabet, se figur 14. Visualiseringen på figur 15 viser vindmøllerne i sammenhæng med kysten. Fra fotopunktet er der vid udsigt over farvandet mellem Fyn og Langeland. De nye vindmøller vil fremtræde klart og tydeligt i det åbne landskab. Mange steder vil skovområderne langs kysten omkring Lundeborg samt øvrig beplantning i området, herunder skovene omkring ådalen ved Tange Å betyde, at der vil være begrænsede muligheder for at opleve vindmøllerne og kysten i sammenhæng.

Ud fra visualiseringer af vindmøllerne fra kystlandskabet vurderes det, at fra højtliggende terræn vil det være muligt at se vindmøllerne og kysten i sammenhæng og fra Lohals på Langeland vil vindmøllerne være synlige over horisonten. Mange steder i kystlandskabet er vindmøllerne imidlertid også afskærmet af beplantning og skovområder, og derfor vurderes det samlet, at vindmøllernes påvirkning af kystlandskabet vil være lille.

I forhold til alternative placeringer uden for kystnærhedszonen fremgår følgende af lokalplanens redegørelse (s. 22-23):

Umiddelbart vest for lokalplanområdet og vest for Landevejen, ligger landbrugsarealer som ikke er omfattet af Kystnærhedszonen. Disse arealer indeholder derimod beskyttet fortidsminder, hvorfor de ikke vurderes at udgøre egentlige alternativer. En placering

udenfor kystnærhedszonen som respekterer disse beskyttelseszoner vurderes, at ville påvirke Albjerg by (sydvest for lokalplanområdet) og særligt Gudme by (vest for lokalplanområdet) i væsentligt større grad, hvorfor dette areal ikke vurderes som et egentligt alternativ set ud fra en planlægningsmæssig helhedsbetragtning.

Det vurderes derfor at placeringen indenfor kystnærhedszonen vil være den bedste placering både funktionelt og planlægningsmæssigt. I Miljøkonsekvensrapporten og Miljørapporten er der vurderet yderligere på påvirkningen af landskabet og den kystnære placering, samt udarbejdet flere visualiseringer.

Herudover er der i lokalplanen henvist til, at miljørapporten beskriver påvirkningen af landskabet og den kystnære lokalisering yderligere, ligesom der er udarbejdet flere visualiseringer.

Planklagenævnet bemærker indledningsvist, at udnyttelse af vindressourcen ved kysterne udgør en funktionel begrundelse i forhold til planlægning for vindmøller. Muligheden for at placere vindmølleparker i kystnærhedszonen er desuden nævnt udtrykkeligt i forarbejderne til § 5 b. Det forhold, at vindmøller kan ses fra kysten og havet, og derfor visuelt vil påvirke landskabet negativt, kan således efter nævnets opfattelse ikke antages i sig selv at være til hinder for placering af vindmøller i kystnærhedszonen. Der skal dog ske en konkret vurdering i forhold til de landskabelige hensyn og muligheden for alternative placeringer.

Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at vindmøllerne i den konkrete sag ligger ca. 2,6-2,8 km fra kysten, og at kravene til begrundelsen under sådanne omstændigheder efter praksis må anses for at være begrænsede.

Et enstemmigt Planklagenævn finder, at kommunen har redegjort tilstrækkeligt for, at der i den konkrete sag er den fornødne særlige funktionelle begrundelse for kystnær lokalisering, jf. planlovens § 5 b, stk. 1, nr. 1.

Nævnet lægger navnlig vægt på, at den visuelle påvirkning af kystlandskabet i den konkrete sag vil være begrænset, dels henset til afstanden til kysten, dels henset til det forhold, at vindmøllerne mange steder vil være afskærmet af beplantning og skovområder. Hertil kommer, at vindmøllerne placeres nær en overordnet gennemfartsvej.

Nævnet lægger desuden vægt på, at kommunen i lokalplanen har foretaget den fornødne vurdering af alternative placeringsmuligheder. Kommunen har således vurderet, at de alternative placeringer ikke er hensigtsmæssige ud fra en planlægningsmæssig helhedsbetragtning.

Et enstemmigt Planklagenævn kan på den baggrund ikke give medhold i klagepunktet.

2.9. Forhold, som ikke behandles

2.9.1. Klager over afgørelser, som ikke behandles

Den ene beboer i området[44] klagede, samtidig med klagen over den endelige vedtagelse af lokalplanen, også over miljøvurderingen af planerne.

En anden beboer i området [45] klagede, samtidig med klagen over miljøvurderingen, også over den endelige vedtagelse af lokalplan nr. 658, vindmøller øst for Broholm.

Sekretariatet for Planklagenævnet udsendte den 8. maj 2024 brev til klagerne og vejledte om, at såfremt klagerne ønskede at påklage de øvrige afgørelser, skulle der oprettes separate klager i klageportalen. Klagerne har imidlertid ikke oprettet yderligere klager i klageportalen. Planklagenævnet har på den baggrund ikke behandlet klagerne over disse afgørelser.

Det betyder, at i det omfang klagerne har anført klagepunkter over afgørelser, hvor klagerne ikke har oprettet selvstændige klager, behandles disse ikke af Planklagenævnet.

2.9.2. Bekendtgørelse om støj fra vindmøller

Det fremgår af klagerne, at Broholm Gods burde have været omfattet af definitionen "støjfølsom anvendelse", som fremgår af bekendtgørelsen om støj fra vindmøller.

Bekendtgørelsen om støj fra vindmøller regulerer krav til vindmøller, for så vidt angår støj. Bekendtgørelsen er fastsat i medfør af miljøbeskyttelsesloven og havmiljøloven. Disse love henhører ikke under Planklagenævnet, og nævnet har derfor ikke kompetence til at tage stilling til vurderinger eller afgørelser, som er truffet efter denne bekendtgørelse eller i medfør af kommunens tilsyn med overholdelsen af bekendtgørelsen.

Planklagenævnet afviser på den baggrund at realitetsbehandle spørgsmålet om, hvorvidt Broholm Gods skal betragtes som støjfølsomt anvendelsesområde i bekendtgørelsens forstand.

2.9.3. anbefalinger fra Energi Fyn

Klagerne anfører, at kommunen ikke har fulgt anbefalingerne fra Energi Fyn om, at vindmøllerne i området ved Broholm skal være 125 m.

Det, klageren har anført vedrørende anbefalingerne fra Energi Fyn, vedrører ikke retlige spørgsmål efter planloven eller miljøvurderingsloven, og Planklagenævnet har derfor ikke kompetence til at behandle dette spørgsmål.

2.9.4. Medejerskab

Det fremgår af klagerne, at det er forskelsbehandling, at vindmøllerne ved Broholm ikke er underlagt kriterierne om medejerskab, blot fordi planlægningen er begyndt før beslutningen om vedtagelsen af kriterierne.

Miljøvurderingsloven og planloven fastsætter ikke regler om medejerskab, og Planklagenævnet har derfor ikke kompetence til at behandle dette spørgsmål.

2.9.5. Manglende dispensationer

Det er i klagesagen anført, at der kræves dispensation fra skovbyggelinjen, naturbeskyttelsesloven § 3, åbeskyttelseslinjen og vandløbsloven.

Dette er ikke et retligt spørgsmål efter planloven, men er reguleret af naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven, og Planklagenævnet har ikke kompetence til at tage stilling til forhold efter disse love. Nævnet kan derfor ikke tage stilling til klagepunktet.

Planklagenævnet bemærker dog, at der ikke efter planloven er noget til hinder for, at en kommune vedtager en lokalplan, selvom den endelige realisering af planen afhænger af en tilladelse eller en dispensation fra anden lovgivning som f.eks. naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven.

3. Afsluttende bemærkninger

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagerne over den miljøvurdering, som er gennemført i forbindelse med Svendborg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 658, vindmøller øst for Broholm.

Planklagenævnet kan heller ikke give medhold i klagerne over kommunens endelige vedtagelse af lokalplan nr. 658, vindmøller øst for Broholm.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 3a, i lov om Planklagenævnet.^[46]

Planklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 3, stk. 3, i lov om Planklagenævnet. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. § 3, stk. 4, i lov om Planklagenævnet.

[1] Planerne kan søges frem på plandata.dk: <http://kort.plandata.dk/searchlist/#/>.

[2] Lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024 om naturbeskyttelse.

[3] Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), jf. lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023.

[4] Bekendtgørelse af lov om planlægning, jf. lovbekendtgørelse nr. 572 af 29. maj 2024.

[5] Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

[6] Bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

[7] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 76.

[8] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 77.

[9] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 51.

[10] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 60 og 61.

[11] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 82.

[12] Bekendtgørelse nr. 521 af 25. marts 2021 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.

[13] Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2023/2413/EU af 18. oktober 2023 om ændring af direktiv 2018/2001/EU.

[14] Rådets forordning 2022/2577/EU af 22. december 2022 om en ramme for fremskyndelse af udbredelsen af vedvarende energi og Rådets forordning 2022/223/EU af 33. december 2023 om ændring heraf.

[15] Bekendtgørelse nr. 773 af 20. juni 2024 om kontaktpunkt, VE-tilladelsesprocessen og områder til fremme af VE.

[16] Bekendtgørelse nr. 774 af 20. juni 2024 om fastsættelse af supplerende bestemmelser for anvendelse af visse dele af Rådets forordning (EU) 2022/2577 om en ramme for fremskyndelse af udbredelsen af vedvarende energi og Rådets forordning (EU) 2024/223 om ændring af EU-forordning 2022/2577.

[17] [Forvaltningsplan for flagermus](#). Beskyttelse og forvaltning af de 17 danske flagermusarter og deres levesteder, Naturstyrelsen 2013, s. 30-31.

[18] Forvaltningsplan for flagermus, s. 31.

[19] Videnskabelig rapport nr. 603: [Opdatering af: Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV, Del 2 – Odder og flagermus](#), DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 2024.

[20] Den opdaterede bilag IV-håndbog, s. 77-78.

[21] Habitatvejledningen, december 2020, afsnit 9.7.1.4.

[22] Habitatvejledningen, afsnit 9.7.1.5.

[23] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19 (Skydda Skogen), præmis 83 og 84.

[24] Det forhold, at lungerne på flagermus læderes på grund af trykfaldet fra en forbipasserende vindmøllevinge.

[25] Habitatvejledningen, afsnit 9.6.3.

[26] Habitatvejledningen, afsnit 9.7.1.

[27] Habitatvejledningen, afsnit 9.6.5.

[28] Bekendtgørelse nr. 521 af 25. marts 2021 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.

[29] Lovbekendtgørelse nr. 639 af 26. maj 2023 om jagt- og vildtforvaltning.

[30] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/20 og C-474/19, Skydda Skogen, præmis 36.

[31] Vejledning nr. 10202 af 18. januar 2021 om støj fra vindmøller.

[32] Bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller.

[33] Vejledning nr. 9317 af 26. januar 2022 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2022/9317>.

[34] Bekendtgørelse nr. 923 af 6. september 2019 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller.

[35] Vejledning nr. 9317 af 26. januar 2022 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller, afsnit 4.2, opstilling i et letopfatteligt geometrisk mønster: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2022/9317>.

[36] Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse, jf. lovbekendtgørelse nr. 1392 af 4. oktober 2022 med senere ændringer.

[37] Lovbekendtgørelse nr. 1217 af 25. november 2019 om vandløb.

[38] Lovforslag 147, FT 2015-1, de specielle bemærkninger til § 12.

[39] Kommissionens vejledning om gennemførelse af direktiv 2001/42 om vurdering af bestemte planers og programmers indvirkning på miljøet, 2003.

[40] Vejledning om miljøvurdering af planer og programmer, Miljøministeriet, juni 2006, afsnit 5.

[41] Lovforslag nr. 191/1994, de specielle bemærkninger til § 5 b.

[42] Vejledningens afsnit 3.1.2.

[43] Vejledningens afsnit 4.7.7.

[44] Sagsnr. 24/04214, klagenr. 1060260.

[45] Sagsnr. 24/04215, klagenr. 1060364.

[46] Lov nr. 1658 af 20. december 2016 om Planklagenævnet.

Lovområder:

Miljøvurderingsloven

Planloven, retlig (efter 1. februar 2017)